Inozemska izdaja
Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 116 — Ljubljana, sobota 22. maja 1943-XXI — Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom« izvzemši Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Letalski napad na luko v Bizerti

Torpediranje sovražnega rušilca — 13 sovražnikovih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 21. maja naslednje 1091. vojno poročilo:

V pretekli noči so naša letala obstreljevala pristaniške naprave v Bizerti in torpedirala v tuniških vodah enega rušilca.

Sovražno letalstvo je včeraj izvršilo polete nad Grosseto, Messino, Pantellerijo in na razne kraje Sardinije.

Baterije otoka Pantellerije so pokončale 7 letal. Nadalnje letalo, ki ga je tudi zadel strel protiletalske obrambe, se je zrušilo v morje v bližini Auguste.

V zraku nad Sardinijo so italijanski lovci sestrelili v boju eno štirimotorno in dve dvomotorni letali; enako usodo so nemški lovci pripravili dvema drugima sovražnima letaloma.

Pri napadih, ki jih javlja današnje vojno poročilo, so bile doslej ugotovljene naslednje žrtve med civilnim prebivalstvom: v Grossetu 17 mrtvih, 19 ranjenih, v Messini 1 mrtev, 1 ranjen, na Sardiniji (pokrajina Sassari in Nuoro) 5 mrtvih, 21 ranjenih.

Velike sovražnikove izgube v Afriki

Rim, 20. maja. s. Seznam izgub, ki so bile zadane sovražniku na bojiščih Severne Afrike (Libija, Egipt, Tunis) in na Sredozemlju od 10. junija 1940 do 13. maja 1943-XXI:

68.900 ujetnikov;

uničenih ali zajetih tankov in oklopnih avtomobilov 5833;

topov raznega kalibra, uničenih ali zajetih 1524;

uničenih ali zajetih motornih vozil in raznih motornih sredstev nedoločeno število v tisoče;

uničenih ali zajetih strojnic in nosnega pehotnega orožja visoko število.

Letal, sestreljenih od letalstva Osi ali uničenih na tleh ali od protiletalske obrambe in kopninskih oddelkov ter pomorskih edinic 5739;

verjetno sestreljenih letal, katerih usode ni bilo mogoče z gotovostjo ugotoviti, okrog 2000.

Kr. mornarica in Kr. letalstvo sta potopili naslednje vonje ladje: 32 križark, 3 pomožne križarke, 40 rušilcev in torpedovk, 88 podmornic, 4 pomožne ladje, 7 manjših ladij, 178 parnikov z 1,137.500 tonami, 2 prekooceanska parnika s 40.000 tonami, 16 petrolejskih ladij s 150.500 tonami in 16 jadrnic in manjšega pomožnega brodovja.

Tem podatkom se dodajajo naslednji glede izgub, zadanih sovražniku ob sodelovanju nemškega letalstva: 3. rušilci, 7 manjših ladij, 10 parnikov in ena petrolejska ladja. Končno je bila ena križarka potopljena od našega letalstva ob sodelovanju italijansko-nemških letalskih pomorskih sredstev.

Madrid, 21. maja. s. Španski tisk poroča z velikim poudarkom o anglosaških izgubah na sredozemski in severnoafriški fronti ter zlasti naglaša občutne pomorske izgube, ki jih je sovražniku prizadelo samo italijansko orožje. Listi naglašajo, da predstavlja izguba 174 vojnih in 212 trgovskih enot brez onih, ki so jih ob skupnem sodelovanju potopili Italijani in Nemci, grenko bilanco za anglosaško pomorsko moč, ki je že močno iztrošena.

Obsodbe anglosaškega barbarstva

Berlin, 19. maja s. Nekateri dnevniki polemizirajo proti sovražni propagandi, ki hoče podžgati nov val sovraštva proti Nemčiji. »Börsenzeitung« zatrjuje pod naslovom »Organiziran umor proti otrokom«, da uporabljajo Anglosasi zločine, zaradi katerih je bila Nemčija lažno obtožena v prejšnji evropski vojni. Glasilo oboroženih sil navaja nedavne izjave ameriškega veleposlanika v Bejrutu skupini inozemskih novinarjev, da mora uničevanje nemških mest po zavezniškem letalstvu doseči namen, ki je bil dosežen z angleško blokado l. 1918. Veleposlanik Woods Woodh je potem dodal: »Mi smatramo nemško mladino in z njo tudi otroke še za bolj nevarne kakor vojake, kajti možgani mladih Nemcev so prepojeni z nadvladanjem in imperijalizmom. Zaradi tega je treba zlo zatreti pri koreninah.«

Listi žigosajo z ognjenimi besedami to tipično ameriško mišljenje, ki odkriva nezaslišan cinizem ljudi v washingtonski vladi, vredni zaveznici boljševizma in brezbožniških zločinskih združenj.

Bukarešta, 21. maja s. Teroristični in vznemirjevalni letalski napadi Anglosasov proti Italiji zbujajo ogorčene komentarje v rumunskem tisku. Odgovor Italije, piše list »Sacra«, na živčno vojno je bil ponosen in odločen: Nadaljevali bomo borbo. Ta odgovor ima posebno obliko v dnevnem povelju italijanski vojski, ki ga je izdal general Rossi, šef glavnega stana.

Barbarstva postajajo vedno bolj nizkotno drzna, piše glavni urednik lista »Porunca Vremii« v živahnem obsojevalnem članku proti terorističnemu delovanju sovražnika. Prebivalstvo onkraj Oceana je živelo še v barbarstvu, ko so tri karavele velikega Genovčana odkrile novo celino. Evropa, ki je bila tej celini učiteljica omike, se danes nizkotno pohablja in napada z uničevanjem spomenikov, ki so stoletne priče njene veličine.

Zločinsko sodelovanje Francozov z Američani

Bern, 21. maja s. »United Press« poroča v brzojavki iz glavnega stana generala Eisenhowra o novih podrobnostih, ki dokazujejo zločinsko sodelovanje Francozov z ameriškimi četami pri njihovem izkrcanju v severni Afriki. Le s tega stališča se da pojasniti izredna lahkota, s katero so ameriške čete izvršile svojo operacijo. Brzojavka pravi: »Kakor se je sedaj zvedelo, se je svoj čas francoskim častnikom posrečilo, da so skrili velike množine vojnega blaga ne da bi o tem kaj vedela premirna komisija osnih sil. Množina tega blaga je večja od tretjine onih količin, ki jih je Francozom dovolila premirna komisija leta 1940. To blago so Francozi prepeljali v Afriko ter ga skrili po votlinah, rudnikih in kmetijah. L. 1941 so velik del tega blaga izkopali in ga poskrili na drugih mestih, kajti agenti Osi so preiskali vso deželo. S pomočjo senegalskih strelcev in domačinov se je francoskim častnikom v meščanski obleki posrečilo ustvariti tajno organizacijo, ki je čuvala to blago in ga imela stalno na razpolago. Ko so se lani meseca novembra Američani in Angleži izkrcali na afriških tleh, se je v Maroku takoj pojavilo 20.000 pušk in pištol, 30 poljskih baterij kalibra 7.5 cm, 30 baterij manjšega kalibra, 13 težkih strojnic, 160 metalcev min, 4000 lahkih strojnic, 45.000 ročnih granat in 175 granat kalibra 7.5 cm. Iz ene same votline v hribih so potegnili 75 kamijonov, iz neke druge pa 700 ton razstreliva.«

Odbiti sovjetski napadi

Bombardiranje sovražnikovega zaledja — Dve sovjetski ladji potopljeni ob kavkaški obali

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 21. maja. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo.

Na vzhodni fronti je bilo zavrnjenih več krajevnih sovjetskih napadov. Akcije lastnih napadalnih oddelkov so bile uspešne.

Letalstvo je obstreljevalo čete, vlake za prevoz in preskrbovalne obrate sovražnika.

Nemške lahke pomorske oborožene sile so potopile pred kavkaško obalo dve sovjetski enoti za prevoz in sestrelile tukaj in nad Vzhodnim morjem 6 sovjetskih bombnikov.

Nemška bojna letala so v noči na 21. maja ponovno obmetavala z bombami težkega kalibra pristaniško področje Djidjellija ob alžirski obali.

V Sredozemlju so nemški lovci in protiletalsko topništvo sestrelili 8 sovražnih letal. Izgubljeno je eno lastno lovsko letalo.

Posamezni lahki angleški bombniki so preteklo noč izvedli neučinkovite vznemirjevalne polete nad severnim državnim ozemljem.

Priprave za nove ofenzive na vzhodu

Berlin, 20. maja s. Počasi in celo zelo leno se vzhodno bojišče prebuja iz svojega pomladnega dremanja, ki se je začelo v začetku marca in ki je skoro brez prekinitve trajalo do danes, ako izvzamemo kubansko mostišče, kjer so se boji dolgo in srdito nadaljevali. V vseh ostalih odsekih pa je mir, skoro popoln mir, ki je po velikih zimskih pretresih skoro neverjeten.

Od 22. junija l. 1941 ni bilo še nikdar tako dolgega odmora v vojaških operacijah na tem bojišču. Lani na primer skoro ni bilo premora med zimskimi in poletnimi borbami; niti v najbolj kritični fazi odjuge, ki je lani zavzela neprimerno večji obseg kakor letos, niso Rusi prenehali napadati nemških črt. In čeprav niso pri tem zasledovali kakih strateških načrtov, so vendar pri tem zaposlili ogromne sile in črpali pri tem svoje ljudi in svoja sredstva. Maja meseca se je nato začelo zopet popolno delovanje z nemško ofenzivo proti Kerču in velikim sovjetskim napadom pri Harkovu (ki je morda predstavljal najboljšo in najbolj naglo akcijo sovražnika v tej vojni).

Letos Rusom niti od daleč ni padlo na misel, da bi motili odmor, ki je nastal po zimski bitki. Čeprav so že nekaj tednov terenske razmere kar najboljše, so se doslej izognili vsaki, tudi najmanjši pobudi. Ne da se reči, ali je to le posledica naporov in izgub prejšnjih mesecev ali le previdno čakanje, da bi odkrili namere nasprotnika. Oboje je mogoče.

Nikdar morda položaj na vzhodnem bojišču ni bil tako zaprt in skrivnosten. Nikdar tudi ni bilo večje negotovosti glede namer in načrtov obeh vojsk, ki si stojita nasproti. Nekateri mislijo, da bodo Nemci začeli veliko splošno ofenzivo; drugi pa so zopet mnenja, da se bodo omejili le na kako periferično ali krajevno akcijo. Nekateri sodijo, da bodo Rusi udarili na severu, drugi zopet, da bodo prešli v napad na jugu ali v srednjem odseku. Pojavlja se torej cela vrsta nasprotujočih si domnev, ki dopuščajo vse možnosti. Le domnevo, da bi se mogel sedanji odmor še dolgo zavleči, vsi brez izjeme odklanjajo. Strogo vzeto, pa se celo ta domneva zdi mogoča.

Dejstvo je v ostalem, da odmor ni več tako splošen kakor pred nekaj tedni. Vojske so se prebudile in so se začele, če že ne premikati, pa vsaj pripravljati za nekaj novega. Na več mestih bojišča so Nemci podvzeli krajevne akcije, da bi spremenili potek bojišča, kjer ni bil ugoden. To se je med drugim zgodilo tudi ob Kubanu, čim so sovjetske čete zaključile svojo ofenzivo. Podobna gibanja skušajo napraviti tudi Rusi, kar povzroča nenadne spopade povsem krajevnega značaja.

Postopno se razvija tudi izvidniško delovanje. Ker premalo poznata obe vojski namene nasprotnika, se trudita, da bi to ugotovili. Zato se veča izvidniško delovanje in prihaja do nenadnih udarov na »gluho področje«, da bi od ujetnikov dobili nekaj informacij. Vsi ti pojavi pa še ne nakazujejo začetka velikih operacij, temveč gre le za pojave, ki običajno spremljajo prebuditev bojišč. Vprašanje je le, koliko časa bo še poteklo do popolne prebuditve. (Corriere della Sera.)

Stokholm, 20. maja. Glasilo rdeče vojske je objavilo te dni poziv četam, v katerem jih obvešča, da je začetek poletnih bojev zelo blizu in da vse bojišče lahko naenkrat zopet oživi. Moskovski poročevalci beležijo napeto ozračje v pričakovanju bližnjih vojaških dogodkov, toda nihče ne ve povedati, ali se Rusi pripravljajo za napad ali pa se boje začetka nemške ofenzive, zlasti na področju pred Moskvo.

Nikdar ni bilo še na vzhodnem bojišču, od začetka te vojne dalje, tako dolgega zatišja kakor to pot. Ako izvzamemo kubansko področje, je vsa vojna delavnost omejena za sedaj na delovanje posameznih čet in le redkokdaj celih bataljonov. Zelo živahno pa je letalsko delovanje, tako izvidniško kakor tudi bombardiranje zaledja. (Stampa Sera.)

Dosedanji potek bojev ob Kubanu

Berlin, 20. maja. Po poročilu vojnega dopisnika lista »Lokalanzeiger« se pri obnovi sovjetske ofenzive na kubanskem odseku lahko ločijo tri razdobja. V začetku so Rusi skušali predvsem osvojiti Novorosijsk in so prodrli preko gorá na severu, da bi iznenada padli po Nemcih, ki drže fronto na kubanskem predmostju. S tem namenom so tudi pripravili velik poizkus za izkrcanje južno od omenjenega mesta, namere sovražnika pa so bile pravočasno odkrite in takoj onemogočene. Glavnina napadalnih čet je bila razpršena in le nekoliko ruskim oddelkom se je posrečilo obdržati se na gričevitem svetu okoli mesta.

V drugem razdobju so Rusi spremenili svojo taktiko ter razpostavili svoje napadalne množice vzdolž ceste, ki drži na zapad med kavkaškimi utrdbami in močvirno kubansko ravnino. Po dolgi topniški pripravi so Rusi prešli v napad s pehoto ob veliki podpori oklopnih voz in letal. Ne glede na izredno silovite boje sovjetski napad ni uspel zaradi močnega odpora mnogoštevilnih oddelkov nemškega letalstva. Nekoliko tednov kasneje so Rusi na istem področju ponovili svoj poskus za proboj fronte, toda z enakim neuspehom. Sledil je nato še tretji napad, ki se je prav tako ponesrečil.

V tretjem razdobju bitke za kubansko predmostje so Rusi nekoliko izpremenili svojo taktiko. Opustili so borbo po višinah in se lotili osvajanja močvirnatih nižin, toda nemške čete so bile medtem zgradile močne obrambne in zaporne postojanke v močvirju med Kubanom in Adagunom, južnim pritokom Kubana. Cele dneve je divjala bitka, toda Rusi niso mogli zlomiti nemškega odpora. Zato so poizkusili bočni napad, pa so bili odbiti, vendar pa je v tretjem razdobju Nemcem postalo jasno, da močvirje ni posebno močna ovira za sovjetsko vojsko. Toda sovražnik je zaradi ogromnih izgub opešal in nemško-rumunske čete so porabile njegovo začasno šibkost, da so vzpostavile prejšnje stanje na točkah, kjer se je bil sovražniku posrečil prodor.

Po zadnjih vesteh se zdi, da Rusi zopet zbirajo velike množice čet, zlasti na severnem krilu predmostja, medtem ko skušajo oddelkom, ki so se obdržali južno od Novorosijska, privesti znatna ojačenja. Po vsem videzu pripravlja sovjetsko poveljništvo veliko akcijo v tem odseku. Polagoma se namreč približuje letni čas, ki bo ugodnejši za podjetja velikega obsega in Rusi hočejo ugodnost letnega časa izkoristiti za to, da bi potisnili Nemce v morje. Nemške čete in njihove zavezniške rumunske sile se ob Kubanu še vedno upirajo z izrednim junaštvom, ki ga tudi neprestane borbe dolgih mesecev niso oslabile. (Stampa Sera.)

Odmevi Bastianinijevega govora

Za majhne narode je bodočnost samo v taboru Osi

Bern, 20. maja. s. Današnji tisk švicarske prestolnice naglaša važnost izjav, ki jih je včeraj podal podtajnik zunanjega ministrstva Bastianini. Zlasti posveča mnogo pozornosti onemu delu govora, ki se tiče položaja manjših držav v novi Evropi. V zvezi s tem piše list »Suisse«, da je predsednik britanske vlade namenil nadzorstvo sveta trem velesilam: Angliji, Zedinjenim državam in Sovjetski zvezi, tako da so se Kitajci v Čungkingu morali vprašati kaj so postali oni v Churchillovem načrtu, dočim so nekatere druge vlade držav, ki so svojo usodo povezale z Veliko Britanijo, prišle do prepričanja, da se velesili Britanija in Rusija zelo malo menita za njihovo usodo. Tudi oni Francozi, ki so se po premirju v juniju mesecu l. 1940 pridružili britanski stvari, so bili presenečeni, ker se njihovo ime niti ni imenovalo.

Razpravljajoč o izjavah Bastianinija poudarja »Suisse«, da modra italijanska politika dopušča posebno važnost manjšim državam, katerih individualnosti ne smejo biti uničene ali omejene, kar je v popolnem soglasju s prirodnim redom. List zaključuje: Le v prostovoljnem sodelovanju vseh zainteresiranih narodov se da ustvariti stalno skupno življenje v Evropi, ne pa z ekskluzivnimi zakoni ene ali dveh skupin velesil. Mali narodi so z zadovoljstvom sprejeli na znanje v Rimu izrečeno misel.

Berlin, 20. maja s. Pod naslovom »Energičen odgovor Italije zatiralcem narodov« objavlja »Nachtausgabe« na prvi strani včerajšnji govor državnega podtajnika za zunanje zadeve Bastianinija v senatu. Odstavkom iz govora sledi komentar z naslovom »Odkrita peklenska igra«. Po opozorilu, da sovražnik upa, da bo uklonil Italijo z živčno vojno, izvajano z najbolj nečloveškimi sredstvi in z grožnjo za vdor, zatrjuje list, da italijanski narod ve, kam meri podli sovražni manever, ter odgovarja nanj s čudovito voljo in gotovostjo, ki sta v polnem nasprotju s sanjami, fantazijami in lažmi nasprotne propagande. Ta volja in gotovost se nahajata tudi v velikem Bastianinijevem govoru, ki je izrazil čustva vsega italijanskega naroda.

Bastianini je jasno povedal, piše doslovno »Nachtausgabe«, da je italijanski narod odkril igro zatiralcev narodov in da je odločen zoperstaviti se ji z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga. Podtajnik za zunanje zadeve, zaključuje list, je podčrtal istovetnost ciljev sil trojnega pakta, kakor tudi poti, katere so si izbrale za dosego svojih smotrov. Lahko je prepričan, da nemški narod ceni v pravi meri žrtve Italije ter sledi z zadovoljstvom moškemu zadržanju italijanskega naroda v obrambi svojega življenja in svoje časti, kakor italijanski narod trdno veruje, da se bo končno zmaga nasmejala mladim narodom.

Zagreb, 20. maja s. Tukajšnji tisk objavlja včerajšnji govor podtajnika Bastianinija v senatu. »Hrvatski Narod« izrecno poudarja odstavke, ki se tičejo neporušljivega odpora italijanskega naroda. List podčrtava nadalje Bastianinijeve besede o italijansko-nemškem tovarištvu, o nedavnem sestanku Hitlerja in Duceja, o temeljnih načelih novega svetovnega reda in končno o potrebi obrambe Evrope.

»Nova Hrvatska« piše pod naslovom »Velik govor podtajnika Bastianinija« o popolnem sodelovanju in odkritem tovarištvu med Italijo in Nemčijo, kakor tudi, da je posebno značilen odstavek, ki govori o Osi, da noče malih držav zasužnjiti in zatirati ter omejevati njihovega svobodnega razvoja.

Bukarešta, 20. maja. s. Današnji rumunski listi so objavili z izrednim poudarkom dolge izvlečke iz včerajšnjega govora državnega podtajnika Bastianinija v senatu. Odstavki, ki so najbolj zanimali tukajšnje novinarske in politične kroge, so tisti, ki se nanašajo na temeljna načela italijanske in fašistične politike do majhnih držav in na misijo senatorja Grazioli-ja, ki je nedavno prišla v Bukarešto.

Buenos Aires, 21. maja. s. Argentinski listi objavljajo obsežne izvlečke iz govora Eksc. Bastianinija v italijanskem senatu ter poudarjajo predvsem jasen predlog Italije za zaščito malih držav in za nadaljevanje vojne proti komunizmu in njegovim zaveznikom do konca.

Hvaležnost Hrvatske do Italije in Duceja

Govor zunanjega ministra Budaka ob drugi obletnici podpisa rimskih pogodb

Zagreb, 20. maja. s. Novi zunanji minister Mile Budak je imel včeraj važen govor pred člani vlade, ustaškimi hierarhi, diplomatskim zborom in zastopniki hrvatskega in inozemskega tiska. Govoril je o italijansko-hrvatskih odnosih. Govor spada v okvir manifestacij ob drugi obletnici podpisa rimskih pogodb, ki je bila včeraj proslavljena z izmenjavo pozdravnih govorov med ministrom Italije Casertanom in Poglavnikom.

Po omenitvi žalostnih spominov na Kalvarijo hrvatskega naroda, borbe za neodvisnost in absurdnega položaja na Adriaticu, ki je nastal z mirovnimi pogodbami, zaradi katerih je Jugoslavija nagnala Hrvate proti Italijanom, je minister dodal, da je Poglavnik, ko je borba dosegla vrhunec, moral izbrati bodoče prijatelje in te je iskal med »duhovnimi bratranci«, to je med italijanskimi fašisti. Minister je omenil izhodišče novih italijansko-hrvatskih odnosov, to je prvi sestanek med Poglavnikom in Arnaldom Mussolinijem v Milanu. Edina država na svetu, ki je na stežaj odprla vrata hrvatskim emigrantom, je bila fašistična Italija, je zatrdil minister Budak. Po zlomu Jugoslavije sta Duce in Poglavnik sklenila in določila italijansko-hrvatsko sodelovanje z ustanovitvijo Neodvisne Države Hrvatske, dokazujoč s tem da Adriatico ne more ločiti, temveč združevati oba prijateljska naroda, ki cenita vrednost takega prijateljstva iz katerega nastajajo dolžnosti in pravice. Sodelovanje med Mussolinijem in Paveličem presega sodelovanje dveh sosednjih narodov. Duh novega reda je privedel do zaključitve rimskih pogodb dne 18. maja 1941.

Položaj na vzhodu je nadvse jasen. Po 800 letih obnavlja Hrvatska svojo državno neodvisnost, na drugi strani pa je fašistična Italija na poti proti svojim ciljem imperija. Italija, ki hoče biti varna ob vzhodnih adriatskih obrežjih, jamči za integriteto in neodvisnost hrvatske države. Po orisu mejnih pogodb ter političnih in vojaških klavzul je minister poudaril pomen določitve Savojskega princa za prevzem hrvatske krone ter je dodal: S tem dejanjem je bil utrjen zadnji člen sodelovanja med obema velikima duhovoma Duceja in Poglavnika ter položen temelj za plodno sodelovanje med obema narodoma.

Omenjajoč težkoče v zvezi s sedanjo vojno in okoliščinami, ki zakasnjujejo razvoj jačjega sodelovanja, ki je želja obeh narodov, je minister dodal: Močni in odgovorni duhovi se morajo jačiti še bolj v borbi in imeti pred očmi en sam cilj: Skupno zmago za kakršnokoli ceno! S to neomajno voljo proslavljamo drugo obletnico pogodb in znova potrjujemo, da ne bomo popustili v dveh točkah: glede neodvisnosti Hrvatske in glede neskončne hvaležnosti Duceju.

Spominjajoč se na junaške borbe Italijanov, ki so se žrtvovali za veliko Italijo, je minister izjavil: Mi Hrvatje smo prvi želi sadove njih najčistejše krvi. Zaradi tega je naša hvaležnost do njih globoka in večna. Njih grobovi so svetišče italijansko-hrvatskega prijateljstva ter vir moči za bodoče generacije obeh narodov v skupni borbi in skupnem trpljenju in v skupnem ustvarjanju. Živel Duce! Živel Poglavnik!

Po govoru ministra Budaka so navzoči goreče manifestirali za Italijo, za Hrvatsko in za njuna velika voditelja.

Italijanski delegat pri vladi v Albaniji

Tirana, 20. maja s. Eksc. Renato Sivenzi, delegat italijanske vlade v Albaniji, je prevzel svoje posle. V kratkem bo albanski delegat pri vladi v Rimu prevzel svoje posle.

Šef bolgarskega glavnega stana v Budimpešti

Budimpešta, 20. maja s. Šef bolgarskega glavnega štaba maršal Lukas je prispel v Budimpešto in vrnil lanski obisk šefa madžarskega glavnega stana Szombatthelyja v Sofiji.

Iz »Odredbenega lista«

Dodelitev pristojnosti v vodstvu Stranke — Ustanovitev zveze italijanskih bojevniških fašijev v Albaniji

Rim, 20. maja. s. »Odredbeni list« PNF objavlja:

Tajnik PNF prevzame neposredno osebno bojevniški urad v svrho namestitve bojevnikov po vojnih zaslugah v urade, organizacije in hierarhije, da se tako postopno nadomestijo tisti, ki še niso imeli časti in prednosti služiti Domovini v orožju. Enako prevzame tajnik PNF podpiranje in zaščito bojevnikov in njih družin. Druge pristojnosti so takole porazdeljene:

Podtajnik Alessandro Tarabini (disciplina, uprava, osebje, UNICI, orožna združenja, združenje v odvisnosti PNF) se bo posluževal dela člana narodnega direktorija Giuseppa Cabelle v vojaških in odvisnih združenjih.

Podtajnik Alfredo Cucco (tisk, propaganda, zavod za fašistično kulturo, ženski fašiji, pomorska liga).

Šola fašistične mistike in razstava Revolucije spadajo v udejstvovanje INCF, ki se bo posluževal dela članov narodnega direktorija Luigija Molina za tisk in propagando ter Sergija Nanninija za ženske fašije.

Podtajnik Leonardo Gana (gospodarski in socialni problemi, avtarktične pobude, korporacije, sindikalna združenja, združenja in ustanove bojevnikov, zavod »Nastro Azzurro«) se bo posluževal dela člana narodnega direktorija Luigija Emanuela Gianturca za združenja bojevniških ustanov.

Podtajnik Renato della Valle je na razpolago tajniku Stranke v kontroli in vzporejevanju dopolavorističnega in sportnega udejstvovanja (OND, CONI, CAI in sorodne usatnove).

Služba za prekomorske zemlje: član narodnega direktorija Fernando Feliciani (podpoveljnik GILA), član narodnega direktorija Franc Pagliani (podtajnik GUFa.)

Šef kabineta tajnika Stranke: fašist Guglielmo Montani, rojen v Udine leta 1896., skvadrist, pohod na Rim, podpolkovnik bersaljerov, konzul Milice, prostovoljec in vojni pohabljenec, imetnik srebrne in bronaste kolajne za vojaško hrabrost, doktor prava, bivši tajnik fašija v Molinelli, bivši zvezni podtajnik v Bologni, prefekt Kraljevine.

Šef osebnega tajništva tajnika Stranke: fašist Christiano Pocarile, rojen v Grassanu (Matera- leta 1904., vpisan v PNF od leta 1920, skvadrist, pohod na Rim, topniški oficir in oficir Milice, prostovljec v Italijanski Severni Afriki, odlikovan z vojnim križem, bojevnik v sedanji vojni, doktor gospodarskih, trgovinskih in pravnih ved, bivši član zveznega direktorija v Tripolisu, bivši zvezni tajnik v Tarantu.

Šef glavega stana GILA: fašist Alessandro Scala, rojen v Milazzu (Messina) leta 1894., vpisan v PNF od 3. marca 1925, polkovnik Kr. vojske, vojni prostovoljec, bojevnik iz prve svetovne vojne, v Španiji in v sedanji vojni, trikrat ranjen, odlikovan z dvema srebrnima kolajnama, eno bronasto kolajno, dvema križema za vojaško hrabrost in z železnim križem 1. in 2. razreda, bivši šef štaba napadalne divizije »Littorio«, oklopne divizije »Littorio« in intendance v Severni Afriki.

Ustanovi se federacija italijanskih bojevniških fašijev Albanije s sedežem v Tirani. Duce je pozval na položaj zveznega tajnika te federacije fašista Giuseppa Tizziranija, letnik 1898, vpisan v Stranko od 11. aprila 1921, skvadrist, pohod na Rim, major planincev, borec v prvi svetovni vojni in bivši zvezni tajnik v Rovigu in Padovi.

Nemške ugotovitve o podmorniški vojni

Celotne izgube sovražnika na morju dosegajo že 31 milijonov ton ladjevja

Berlin, 21. maja. Ameriški mornariški minister polkovnik Knox je objavil, da je borba proti podmornicam prešla v novo dobo, da je kriza v glavnem premagana in da se sedaj zavezniško letalstvo, ki je odvzelo sovražniku pobudo, pripravlja, da osvobodi vsa morja »osnih čeri«. Kako se je zgodil ta čudež? Kako se jim je posrečilo komaj v nekaj tednih postaviti položaj na glavo? Na ta in podobna vprašanja severnoamerški minister seveda ni odgovoril, omejil se je le na ugotovitev, da so se potopitve v mesecu aprilu zmanjšale za 50% v primeri s prejšnjim mesecem, dočim je mogoče prešteti ladje, ki so jih potopile podmornice v prvih tednih maja, skoro na prste ene roke.

Priznati je treba, pripominjajo v tukajšnjih krogih, da je bil plen podmornic v zadnjih tednih znatno manjši kakor v marcu in tudi manjši kakor v istem razdobju lanskega leta, prav te slučajne okoliščine pa je izrabil severnoamerški minister za svojo veliko propagandno utvaro.

Rekli smo: slučajne okoliščine, kajti neobičajno zmanjšanje potopitev ni mogoče pripisati učinkovitejši obrambi, temveč izključno le vrsti sezonskih vzrokov in nekaterim okoliščinam, ki jih posadke podmornic označujejo enostavno s srečo, smolo, nesrečo.

Ne bo odveč, ako opozorimo, da se že nekaj časa uporablja taktika množičnega napada, čigar učinkovitost pa je iz razumljivih razlogov odvisna tudi od sreče. Ocean je velik in plovba se lahko premakne za nekaj sto kilometrov, tako da se mora tak sistem lova na konvoje nujno opirati na nekakšen verjetnostni račun. Ko pa podmornice izslede svoj cilj, je uspeh odločilnega pomena, kakor se je pokazalo v prvih tednih tega meseca, ko je skupina podmornic uničila ogromen konvoj, ki je plul proti Veliki Britaniji, in potopila 30 ladij s skupno približno 200.000 tonami.

Da se je obramba znatno povečala, nihče ne zanikava. V zadnjem času so bili v tem pogledu podvzeti celo veliki napori, kakor pripominja sotrudnik lista »Völkischer Beobachter« Erik Gloddschey. Naravno je torej, da je bil dosežen kak rezultat, ki pa seveda nikakor ni v pravem sorazmerju z ogromnimi uporabljenimi sredstvi. Ti napori prav gotovo ne bodo mogli sovražniku pomagati, da bi rešil to »vprašanje vseh vprašanj«.

Ena izmed značilnosti tega vprašanja je prav ogromno razmetavanje energij, ki jo zahteva borba proti podmornicam. Med vojno so morali zavezniki uporabljati za spremstvo konvojev in ostale pomožne službe (kakor očiščevanje min itd.) približno 7000 ladij vseh vrst. Danes morajo za iste namene uporabljati neprimerno večje število edinic, kajti borba proti podmornicam se je morala praktično razširiti skoro na vsa morja, medtem ko je bila v prejšnji vojni omejena le na Atlantik in Sredozemlje. Zelo veliko je nadalje število letal in vodnih letal, ki jih mora sovražnik stalno uporabljati ne le za obrambo ladij, temveč tudi za izvidniško delovanje vzdolž obal in nekaterih glavnih pomorskih poti. Kakor znano, so ameriški strokovnjaki odkrili, da je letalstvo pri zavarovanju konvojev lahko uspešnejše kakor spremljevalne ladje. To odkritje hočejo sedaj bržkone izkoristiti.

Propaganda že trdi, da postane lahko borba proti podmornicam tudi »ofenzivna«, ako se v ta namen uporabi več sto bombnikov, ki spremljajo in ščitijo konvoj do tako zvane »mrtve luknje«, namreč onega področja Oceana, ki se razprostira med akcijskim radijem ameriških in britanskih letal. Samo v tej »praznini«, ki sega lahko do 1000 milj daleč, lahko po mnenju te propagande še delujejo nemške podmornice z upanjem v uspeh, medtem ko je znano, da so se tudi v najnovejšem času pojavile jate podmornic le nekaj sto milj od ameriške in angleške obale, kjer se jim je povsod posrečilo potopiti na desetine ladij, med njimi tudi take, ki so bile dobro zavarovane.

Seveda sedaj namigavajo, da bo tudi ta »mrtva luknja« kmalu prenehala biti luknja smrti in sicer zaradi uporabe nosilk pomožnih letal ali celo morda nosilk pravih letal. V zvezi s tem je zanimiva ugotovitev, da je prvi poskus rešitve tudi tega dela »vprašanje vseh vprašanj« zahteval izgubo nosilke letal »Ranger«, ki jo skuša polkovnik Knox zaman prikriti. Glede tako zvanih nosilk pomožnih letal pa so se že prepričali, da so neuporabljive, čim je morje nekoliko razburkano, kajti letala v tem primeru ne morejo pristati na preozkem in predvsem nestalnem oporišču.

Baje so sedaj z zadovoljivimi uspehi preizkusili poseben samokret, ki lahko pristane tudi na zelo majhni površini. To naj bi bilo ono znamenito skrivnostno orožje, s katerim naj bi se sedaj uničevale podmornice tudi v »mrtvi luknji«, toda neki angleški list, ki svojih čitateljev ni hotel zavajati, je napisal, da je ta samokret le prav slabo prestal preizkušnje na razburkanem morju. Tudi to letalo pristaja baje le s težavo in se največkrat razbije ob pristajanju.

Resnica je torej le ta, zaključuje nemški strokovnjak svoja razmišljanja, da je »vprašanje vseh vprašanj« ostalo slej ko prej nerešeno in da ga skušata sedaj Roosevelt in Churchill prikazati vsaj kot rešljivega. V ta namen izkoriščajo slučajno ugodnost manjših potopitev, morda v upanju, da bi to ugodje trajalo vsaj dotlej, dokler ne bi oskrba postala nujnejša in ne bo zopet morje začelo ovirati nemških podmornic.

Pri tem pa seveda pozabljajo, da se je pomlad komaj začela in da se nekaj mesecev še ne bodo pojavljali morski viharji, ki so anglosaški zavezniki, dočim podmornice med tem vedno bolj razširjajo svoj akcijski radij. Celotne izgube združenih narodov na morju dosegajo sedaj že 31 milijonov ton, toda ta številka se bo pred jesenjo še znatno povečala. To je izven dvoma, kakor je izven dvoma tudi to, da sovražnik ne bo mogel nadomestiti nastalih vrzeli. Borbo med ladjedelnico in torpedom bo dobil torpedo. Lahko celo rečemo, da jo je že dobil. Številke, ki jih objavlja Bela hiša, ne morejo spremeniti tega dejstva. Podmorniško orožje je zares smrtonosno dočim letalsko ni. Dejstva bodo to potrdila, morda še prej, kakor splošno misli jo. (Il Piccolo.)

Kdaj bodo poskusili

Z ustrahovalnimi letalskimi napadi in s propagando, ki naj širi preplah skušajo Anglosasi doseči največji uspeh v demoralizaciji. Pri tem računajo na dobro znano čustvenost italijanskega naroda, ki je najjasnejši dokaz njegove tisočletne omike, ki pa jo sovražnik tolmačijo kot prirojeno slabost. Prelivajoč kri in uničujoč hiše ter družinsko življenje skušajo na eni strani oslabiti duha bojevnikov, ko jih za njihovim hrbtom zadevajo v najdražjih čustvih z druge strani pa hočejo izzvati moralni zlom prebivalstva.

Civilno prebivalstvo, med njim žene, otroci in starci, je tako deležno časti, da se bije v prvi črti, in trdnost živcev prebivalstva postaja eden izmed osnovnih činiteljev borbe, da celo glavni pogoj za dosego zmage. V ta namen se poslužuje sovražnik ogromnih letalskih sredstev ter jih uporablja proti ciljem, ki niso v nikakršni zvezi z vojaškimi stvarmi. To sovražnik sam priznava s skrajnim cinizmom. Spričo teh premišljenih zahrbtnih napadov je cudoviti italijanski narod nagonsko razumel svojo nalogo: Treba je vzdržati, stisniti zobe in pesti ter omogočiti odgovornim voditeljem da čim odločneje pripravijo oborožene sile za odločilne preizkušnje bodočnosti.

Kri in razvaline povečujejo sovraštvo in odločnost Italijanov za skrajno borbo ter pomnožujejo sile bojujočih in nebojujočih, s čimer se bo dosegel namen, nasproten tistemu, ki si ga je postavil sovražnik. Pri tem je seveda treba skrčiti na najmanjšo mero žrtve, ki jih plemeniti italijanski narod doprinaša zaradi letalske ofenzive. V tem pogledu je jasen in mnogo obetajoč napredek, ki ga je zadnje čase dosegla obramba s tem, da zbija vedno večje število sovražnih bombnikov. Dogodki, ki se pripravljajo, pomenijo nedvomno neizogiben napad na evropsko trdnjavo in ojačenje letalske vojne.

Izkrcanje, ki ga bodo morali Anglosasi nujno poskusiti, bo zahtevalo mogočno letalsko silo, ki bo neogibno potrebna, da se nevtralizira protiletalska obramba. Slednja ima to prednost, da deluje proti nasprotniku, ki je prisiljen, da napada popolnoma odkrit. Sovražnik si mora olajšati izkrcanje z bombardiranjem italijanskih obrambnih naprav in oporišč. Zato je povsem verjetno, da bo porabil priliko, in izlil svojo slepo jezo nad prebivalstvo, ki živi v obližju področja, kjer se napadalci nameravajo izkrcati.

Italijanski junaški in neutrudni bombniki ter napadalna letala s svoje strani ne bodo opustila prilike, ki jim jo bo nudilo izkrcanje, s katerim se bo sovražnik izpostavil obrambnemu letalskemu topništvu. Italijanski letalci se bodo z vsem razmahom svojega mladega pogumnega srca vrgli v borbo za oblast v zraku. Dve stvari sta predvsem važni, da se sovražnik, ki je navajen lahkih in nekrvavih izkrcanj v severni Afriki, vrže v morje: 1. obširno in neprestano letalsko izvidniško delovanje. V tem pogledu zbujajo popolno zaupanje molčeče in žilave posadke naše letalske opazovalne službe ki je vešča dolgega samotnega križarjenja, vedno tvegajoč najskrajnejše. 2. Bliskovita in enotna akcija vseh oboroženih sil. To je osnovno načelo v vsakem vojnem podvigu, posebnega pomena pa je pri načinu vojne, kakršna se sedaj pripravlja. Z živo silo množice, ki jo preveva uporna volja do zmage, in z gorečim duhom sodelovanja se bo dala poraziti surova gmota sovražnika. («Il Popolo d'Italia.«)

Nezaupanje med emigrantskimi vladami v Londonu

Stockholm, 20. maja. s. Poročajo, da se je začela širiti kriza med begunskimi vladami v Londonu. Izvedelo se je, da so bila zaradi napetosti med boljševiško in poljsko vlado prekinjena pogajanja za domnevno poljsko-češko unijo v primeru prav tako pogojne zmage takozvanih združenih narodov. Kakor pišejo švedski dopisniki iz Londona, je ta prekinitev izzvala nove polemike in nezadovoljstva med londonskimi begunskimi vladami. Češki begunski minister Ribka je izjavil, da češka begunska vlada vzdržuje prijateljske stike s Sovjetsko zvezo, kar je naravno tudi za Poljsko pobožna želja. Čehi pa so jezni zaradi jasnih izjav takozvane poljske vlade, ki hoče ohraniti vse pravice do tistega čehoslovaškega ozemlja, katero ji je bilo priključeno po sklepih monakovskega sporazuma.

Stockholm, 21. maja. s. »Dagens Nyheter« je zvedel od svojega londonskega dopisnika, da je minister za obveščanje javnosti Brendan Bracke včeraj v poslanski zbornici silovito napadel inozemske liste, ki se tiskajo v Angliji. Zahteval je zanje zelo strogo nadzorstvo, da se bo onemogočila vsaka nevarnost opasnih razkolov med zavezniškimi narodi. Napad je bil v pretežni meri naperjen proti poljskemu tisku, ki po nekem delu izhaja brez nadzorstva in se tiska v majhnih tiskarnah, razpršenih po vsej državi. Te tiskarne je zelo težko ugotoviti. Minister je dodal, da so imele cenzurne oblasti nalog, črtati v brzojavkah, ki gredo v inozemstvo, vse citate, posnete iz sličnih listov, ki lahko skale soglasje med združenimi narodi. Ta ukrep velja tudi za citate, vzete iz komunističnega glasila »Daily Worker«, ki mu je že nekaj časa odvzeta možnost izvoza v inozemstvo.

Nemčiji se obeta ugodna žetev

Berlin, 21. maja. s. Nekateri dnevniki se bavijo s prihodnjo žetvijo, ki bo po vsej prilik odlična v raznih panogah kmetijstva, bodisi v Nemčiji bodisi na zasedenem ozemlju. »Lokalanzeiger« pravi, da se je letošnja setev pospešila za kak mesec v primeri z lanskim letom. Ugodne podnebne razmere so razen tega omogočile velike posetve oljnatih semen in zelenjave. Vsa letina kaže doslej zelo dobro.

V Indiji je zaprtih 46.518 ljudi

Lizbona, 20. maja s. Iz Londona poročajo, da je državni tajnik za Indijo Amery sporočil spodnji zbornici, da je bilo med neredi v Indiji, ki jih je izzvala protiangleška agitacija na pobudo kongresa, zaprtih 34.895 oseb, 11.623 oseb pa je bilo aretiranih iz varstvenih razlogov.

Visoki komisar sprejel predstavnike bojevniških združenj

Visoki komisar je v vladni palači sprejel Zveznega tajnika, ki mu je predstavil poveljnika skupine U.N.U.C.I. v Ljubljani podpolkovnika Belleija, predsednika Pokrajinske zveze bojevnikov majorja Precchio in poveljnika prostovoljskega bataljona C. M. de Petrisa. Imenovani častniki so Eksc. Grazioliju obrazložili zaupane jim naloge in doslej izvršeno delo.

Uničen načrt za zavzetje Birme

Tokio, 20. maja. s. Načrt za zopetno zavzetje Birme je bil v petih mesecih uničen. Pridružil se je nadaljni poraz k vrsti sovražnih porazov. Tragedija pri Arakanu je stala sovražnika dve diviziji, 8 brigad s skupno 40.000 možmi, kakor izjavljajo v krogih, ki so blizu japonskega glavnega stana. Imena brigad so znana po listinah, ki so jih dobili Japonci. Med njimi so en bataljon polka »Royal«, en bataljon polka »Royal Scott«, en bataljon polka »Duhan«, 55. in 25. pehotna brigada, sestoječa vsaka iz enega angleškega bataljona, 1. bataljon polka »North Stafford Thire«, 4. in 61. pehotna brigada, 88. pehotna brigada in odred neodvisnih Kaladanov.

Berlin, 20. maja. s. Omenjajoč zmagoviti zaključek japonske ofenzive na birmanski fronti poudarja »Völkischer Beobachter«, da so Japonci zopet ob meji Indije in obvladajo trdne postojanke in da je londonsko veselje za uspehe v Tunisu našlo ravnotežje z mrzlo prho po malajskem zavzetju, ki postaja tako obsežno, da dela velike skrbi Angležem. To novo izjalovljenje vojaških operacij na vzhodu je sad strategičnih načrtov iz Casablance, načrtov, ki so vzbudili ostre kritike tako v Ameriki kakor v Angliji.

Smrt japonskega generala v letalskem boju

Tokio, 21. maja. s. Iz japonskega glavnega stana poročajo, da je admiral Izoroku Jamamoto, vrhovni poveljnik kombiniranega brodovja, našel junaško smrt v aprilu mesecu na krovu letala, ko je med letalskim bojem vodil strateške operacije v prvi črti. Na njegovo mesto je bil imenovan admiral Minčiki Toga.

Maršal Antonescu o nalogah mladine

Bukarešta, 20. maja. s. Ko je nadziral dijaški dom v Bukarešti, je maršal Antonescu v odgovoru na pozdrav nekega dijaka poudaril, da so ustvaritve v prid mladine splošnega narodnega pomena, ker morajo pripraviti bodoče voditelje. Maršal Antonescu je izjavil: Usoda naroda sloni predvsem na mladini. Narod brez mladine ne more uveljaviti svojih pravic in ne more obstajati. S poštenim in skromnim delom, z borbo brez obveznosti in s potrpežljivostjo brez klonitve nam bo uspelo vzpostaviti naše pravice. Z delom in edinstvom vseh moramo ustvariti pogoje za naše življenje. To je cilj naše borbe. Bodite prepričani, da je naše srce tam kjer je mnogo Rumunov, ki so po krivdi preteklosti ločeni od svoje domovine. Zedinjen narod, močan narod, dobro voden narod ne bi bil moral sprejeti tega, kar je sprejela Rumunija leta 1940.

Maršal Antonescu je ob koncu pozval mladino, naj z delom in borbo prispeva k zmagi, ki bo zadostila vsem pravičnim stremljenjem rumunskega naroda.

Razdeljevanje kondenziranega mleka

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bodo od 22. maja t. l. dalje pristojne mlekarne razdeljevale upravičencem v starosti od 60—65 let kondenzirano mleko za mesec maj.

Nov predsednik Združenja poštno-telegrafskih-telefonskih nameščencev

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svojo odločbo z dne 2. maja 1942-XX št. 84 o imenovanju predsednika Združenja poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine in smatrajoč, da je treba zmenjati sedanjega predsednika, **odloča:**

Gospod inž. Repe Anton se postavlja za predsednika Združenja poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine. Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Zaplemba imovine upornika Antona Baggie

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svoji naredbi z dne 6. novembra 1942-XXI št. 2 o zaplembi imovine upornikov, glede na predlog Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini,

upoštevajoč, da je bil Baggia Anton živ. Antona, bivajoč v Ljubljani, s sodbo Vojaškega vojnega sodišča Višjega poveljništva oboroženih sil »Slovenia-Dalmazia«, odd. v Ljubljani, z dne 13. maja 1943-XXI obsojen zaradi udeležbe pri prevratni združbi na 25 let ječe in na stranske kazni, z vsemi zakonitimi posledicami,

upoštevajoč, da je po preiskavi, opravljeni po členu 6. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201, šteti Baggia Antona za upornika po členu 2., št. 3, črki d) te naredbe in da je torej njegova imovina zaplenljiva, **odloča:**

Zaplenja se vsa premična in nepremična imovina, brez izjeme, lastnina upornika Baggia Antona živ. Antona in Soršak Marije, roj. 7. decembra 1906 v Ljubljani, biv. v Ljubljani, Milčinskega ulica št. 12, v prid Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevnaje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Pozivajo se po členu 7. in v izogib kazenskih odredb po členu 8. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 vsi morebitni imetniki premičnin po katerem koli naslovu in dolžniki Baggia Antona, naj prijavijo v 30 dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, Napoleonov trg 7/II, stvari, ki jih imajo in dolgove, katere mu dolgujejo, s prepovedjo vrniti njemu ali drugemu stvari ali dolgovani znesek tudi le deloma plačati. Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 18. maja 1943-XXI.

Gospodarstvo

Znatno povečanje izvoza italijanskih filmov

Ponovno smo že poročali o naglem razvoju italijanske filmske industrije, zlasti odkar sta bili koristno povezani privatna iniciativa in iniciativa države. Že pred leti je država zgradila zgledne produkcijske naprave in je obenem poskrbela za to, da se je proizvodnja združila v močnih proizvajalnih tvrdkah. Italijansko filmsko gospodarstvo ima sedaj na razpolago 25 krožnih filmskih odrov, ki omogočajo letno proizvodnjo 150 dolgih filmov. Koncentracija proizvodnje pri 38 priznanih tvrdkah (do lanskega leta jih je bilo 75), je mnogo pripomogla do tega, da se je dvignila kakovost filmov pri rastočem številu izdelanih filmov.

Italijanska filmska proizvodnja uživa naglo rastoče priznanje tudi v inozemstvu, kar priča naglo povečana vrednost izvoza filmov. Italijanski filmski izvoz se je pričel šele pred dobrimi šestimi leti. Leta 1936/37 so znašali dohodki Italije od celotnega filmskega izvoza komaj 2 milijona lir, leta 1940/41 se je ta izvoz dvignil na 20 milijonov lir, te dni pa je minister za narodno kulturo Gaetano Polverelli pred kulturnim odborom zbornice navedel, da je lani vrednost italijanskega filmskega izvora dosegla že 102 milijona lir. (Od tega odpade 43 milijonov lir na izvoz v Nemčijo, potem po sledijo Grčija, Rumunija, Španija, Bolgarija, Francija in Belgija.) Tudi Italija sama nudi filmski proizvodnji vedno večji trg, saj so dohodki kinematografov v Italiji lani dosegli 1269 milijonov lir, nasproti 906, 679, 597 in 586 milijonom v zadnjih štirih letih. Tako se je od leta 1938 skupni dohodek kinematografov povečal za 683 milijonov lir, t. j. za 118%.

Prava slika ameriške plačilne bilance

Nedavno je ameriški trgovinski urad objavil podatke o razvoju trgovinske bilance, ki kažejo, da je bila ameriška trgovinska bilanca v preteklem letu aktivna za 5083 milijonov dolarjev, medtem ko je znašal izvozni presežek v prejšnjem letu 1802 milijona, l. 1940 1369 milijonov, leta 1939 829 milijonov, leta 1936 pa le 33 milijonov dolarjev. Te številke lahko dovedejo v zmoto, da gre pri izvoznih presežkih za aktivni saldo čiste trgovinske bilance. V resnici pa je izvozni presežek v zadnjih letih nastal le na ta način, da se med izvoz štejejo tudi ameriške dobave vojnega materiala zaveznikom na podlagi zakona o zakupu in posojanju. Za te dobave pa, kakor znano, Amerika ne dobiva nobenega plačila. V letu 1942 so dobave po tem zakonu dosegle 5 milijard dolarjev, tako da je bila čista trgovinska bilanca v resnici aktivna le za 83 milijonov.

Neugodni razvoj pa kažejo tudi druge postavke ameriške plačilne bilance. Leta 1938 so imele Zedinjene države v prometu z zlatom uvozni presežek 1640 milijonov, naslednje leto 3040 milijonov in leta 1940 celo 4099 milijonov; po izčrpanju zlatih rezerv Anglije je uvozni presežek v prometu z zlatom leta 1941 padel na 575 milijonov in lani so Zedinjene države izvozile že za 120 milijonov dolarjev več zlata, kakor so ga uvozile. Ta odtok zlata se je letos še pojačil in je do 20. aprila dosegel 244 milijonov dolarjev.

O ostalih postavkah ameriške plačilne bilance niso bili objavljeni novejši podatki. Gotovo so se bistveno zmanjšali dohodki ameriškega gospodarstva od obresti in donosa kapitala v inozemstvu, ki so leta 1930 znašali še 616 milijonov, leta 1940 pa samo še 310 milijonov. Za poznejša leta ni podatkov. Pred vojno je pritekalo v Ameriko mnogo kapitala iz evropskih držav, zlasti kratkoročnega kapitala. Ta dotok kapitala je znašal leta 1939 1299 milijonov, naslednja leta pa 1370 milijonov. Iz bojazni, da bi zaradi zapleta vojnih dogodkov ta kapital zopet naglo odtekel drugam, so Zedinjene države leta 1941 odredile blokiranje kratkoročnih naložb inozemstva, kar je imelo za posledico, da se je praktično ustavil nadaljnji dotok inozemskega kapitala v Zedinjene države. Nasprotno je zelo verjetno, da je v zadnjem času prišlo do nekontroliranega odtoka kapitala iz Zedinjenih držav, predvsem v Argentino in ostale južnoameriške države ter v Mehiko. Vse kaže da so danes edina aktivna postavka ameriške plačilne bilance naglo rastoče terjatve za dobave zaveznikom po zakonu o zakupu in posojanju, ki pa so zelo dvomljive vrednosti.

Gospodarske vesti

= **Kolkovanje inozemskih faktur.** Pokrajinska zveza delodajalcev je izdala opozorilo glede kolkovanja inozemskih faktur v smislu naredbe z dne 8. februarja 1943-XXI. štev. 16. Kolkovanju so zavezane samo fakture, izdane v državah izven Kraljevine Italije, ker se na fakture, izdane v Italiji, že plača predpisani kolek, ko se fakture izdajo. Vsi, ki sprejemajo take fakture, pa se morajo prepričati, če so te fakture res pravilno kolkovane, ker so za to po zakonu odgovorni.

= **Iz italijanskega gospodarstva.** Uprava strojnega velepodjetja Ernesto Breda v Milanu je te dni sklenila izvršiti lanski sklep o povišanju delniške glavnice od 200 na 250 milijonov lir. Družba je šele v preteklem letu svojo glavnico povišala od 127.8 na 200 milijonov, in sicer deloma s povišanjem nominalne vrednosti delnic od 150 na 200 lir, deloma pa z izdajo novih delnic, med katerimi je 30.000 delnic s petkratno glasovalno pravico. Družba Breda bo za lansko leto plačala nespremenjeno 10% dividendo. Znatni so bili lani družbeni izdatki za socialne svrhe. Družba je izdala 5 milijonov lir za gradnjo delavskih stanovanjskih hiš in 4.5 milijona lir za druge socialne svrhe. — Rudarska in železarniška družba ILVA (Alti Forni e Acciaierie d'Italia) v Genovi, ki pripada skupini težke industrije »Finsider«, bo za preteklo leto izplačala zopet 6.5% dividendo, in sicer na povišano glavnico 125 milijarde lir. K isti skupini spadajoča tvornica Salmine v Milanu bo plačala 10% dividendo na glavnico 120 milijonov lir. Železarska družba Falck v Milanu pa znižuje svojo dividendo od 7.5 na 4% pri glavnici 200 milijonov lir. — Skupini Finsider« pripadajoča železarska in elektrarniška družba Terni, Società per l'Industria e Elettricità v Rimu navaja v svojem letnem poročilu, da je lani stavila v obrat novo elektrarno, kar je pripomoglo k povečanju proizvodnje vsega podjetja. Pri povečanem dobičku 88.7 milijona lir (prejšnje leto 76.6) bo družba plačala zopet 7% dividendo na glavnico 1200 milijonov lir. — Nemška družba Telefunken je s sedežem v Rimu ustanovila posestrimsko družbo Società Telefunken Italiana.

= **Državna subvencija za proizvodnjo umetnega gumija.** Nedavno je bil v rimskem uradnem listu objavljen zakon z dne 25. III. 1943-XXI., ki pooblašča vlado, da sme za izgraditev naprav za proizvodnjo umetnega gumija izdati znesek 425 milijonov lir v obliki subvencije družbi Società Anonima Industria Gomma Sintetica. Korporacijsko ministrstvo bo ta znesek izplačalo v petih letih, pričenši z letom 1943-1944. V okviru načrta za izgraditev avtarkične proizvodnje je Italija pričela s proizvodnjo umetnega gumija že pred sedanjo vojno. Takrat je prišlo do pogodbe med Institutom za obnovo industrije (IRI) in industrijskim podjetjem Pirelli. Na podlagi tega sporazuma so bile ustanovljene z udeležbo obeh pogodbenih strank tri družbe, in sicer Institut za raziskovanje produkcijskega postopka za izdelovanje umetnega gumija s pretežno znanstvenimi nalogami, nadalje Italijanska družba za izdelovanje sintetičnega gumija z nalogo, da zgradi poskusne naprave in da v praksi preizkusi posamezne proizvajalne postopke in končno gori imenovana družba za sintetični gumi z nalogo, da izkoristi preizkušene postopke z gradnjo velikih industrijskih naprav. Ta poslednja družba je že zgradila veliko tvornico, ki obratuje preko enega leta ter izdeluje umetni gumi iz alkohola. Dosegla je najboljše uspehe. Druga tvornica bo v kratkem pričela obratovati in bo izdelovala umetni gumi iz kalcijevega karbida po postopku, ki ga je s posebno pogodbo stavil na razpolago nemški koncern I. G. Farbeneindustrie. Obe tvornici sta zgrajeni v večjem obsegu, kakor je bilo prvotno določeno in so vrhu tega predvidene nadaljnje investicije za povečanje proizvodnje.

= **Pred dobro letino oliv na Hrvatskem.** Oljčna drevesa na Hrvatskem Primorju obetajo letos prav obilen pridelek. Strokovnjaki cenijo, da bo znašal povprečni pridelek od vsakega drevesa okrog 3 kg olja. Ker je v vsej Hrvatski 2.2 milijona oljčnih dreves, je verjetno, da bo letos Hrvatska pridelala okrog 6000 ton olivnega olja.

= **Bolgarska zunanja trgovina.** Bolgarska generalna direkcija za statistiko je objavila globalne številke o bolgarski zunanji trgovini v preteklem letu. Medtem ko je bila bolgarska trgovinska bilanca v letu 1941 pasivna za 1024 milijonov levov, je bil za lansko leto zabeležen aktivni saldo v višini 439 milijonov levov pri izvozu v vrednosti okrog 13.4 milijarde levov in pri uvozu v vrednosti okrog 13 milijard. V primeri s preteklim letom se je vrednost izvoza povečala za 43%, vrednost uvoza pa za 30%. Ta ugodni rezultat je Bolgarija zabeležila, čeprav je bila lanska žitna letina bolj šibka in je bil tudi manjši pridelek krmil. Zato Bolgarija lani ni izvažala žita. Zaradi nezadostnega pridelka krmil je bil tudi izvoz jajc za 25% manjši. Znatno pa se je dvignil izvoz sadja in sočivja, marmelade in tobaka.

= **Nadaljnji razvoj madžarske filmske proizvodnje.** Za leto 1943-44 bo madžarska filmska industrija po sedaj objavljenem načrtu izdelala 54 filmov, medtem ko je v letu 1942-43 izdelala 40 filmov. Povprečni dopustni izdatki za en film so povišani od 125.000 na 400.000 pengov, kar bo omogočilo izdelavo kvalitetnih filmov. Potrebna sredstva v višini 22 milijonov pengov bodo dali na razpolago budimpeštanski denarni zavodi.

= **Omejitev prodaje oblačilnih predmetov na Madžarskem.** Madžarska še ni uvedla oblačilne karte in je veljal doslej samo predpis, da mora vsak trgovec pri prodaji tekstilnega blaga posamezno prodajo vpisati v nakupno knjižico potrošnika. — Nov položaj pa je nastal z naredbo, ki je bila objavljena 11. t. m. Madžarski minister za oskrbo se sicer ni odločil za uvedbo sistema prodaje po točkah, vendar je predpisal določene maksimalne letne količine za nakup oblačilnih sredstev, pri čemer se v te maksimalne količine vštejejo tudi nakupi, izvršeni v teku letošnjega leta, ki so vpisani v nakupne knjižice.

Zaplemba imovine upornika Alojzija Mateliča

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svoji naredbi z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 in z dne 7. januarja 1943-XXI št. 2 o zaplembi imovine upornikov, glede na predlog Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini,

upoštevajoč, da je bil Matelič Alojz, pok. Petra, bivajoč v Ljubljani, s sodbo Vojaškega vojnega sodišča Višjega poveljništva oboroženih sil »Slovenia-Dalmazia«, odd. v Ljubljani, z dne 13. maja 1943-XXI obsojen zaradi udeležbe pri prevratni združbi na 8 let ječe in na stranske kazni z vsemi zakonitimi posledicami,

upoštevajoč, da je po preiskavi, opravljeni po členu 6. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201, šteti Mateliča Alojzija za upornika po členu 2., št. 3, črki d) te naredbe in da je torej njegova imovina zaplenljiva, **odloča:**

Zaplenja se vsa premična in nepremična imovina, brez izjeme, lastnina upornika Mateliča Alojzija pok. Petra in pok. Ane Brandl, roj. v Blatu (Grosuplje) dne 26. junija 1893, biv. v Ljubljani, Miklošičeva cesta 18, v prid Zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Pozivajo se po členu 7. in v izogib kazenskih odredb po členu 8. naredbe z dne 6. novembra 1942-XXI št. 201 vsi morebitni imetniki premičnin po katerem koli naslovu in dolžniki Mateliča Alojzija, naj prijavijo v 30 dneh od dne objave te odločbe Zavodu za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini, Napoleonov trg 7/II, stvari, ki jih imajo in dolgove, katere mu dolgujejo, s prepovedjo vrniti njemu ali drugemu stvari in dolgovani znesek tudi le deloma plačati. Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana dne 18. maja 1943-XXI.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE

Inž. France Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Košenina je pokošena trava; pa prostor, kjer raste za sečnjo primerna trava, je tudi košenina. Ponekod pravijo gospodinje zaseki (záski), razrezani slanini tudi košenina.

Kaj lepo in značilno je hišno ime Košeplet, ki pomeni košarja in pletilca košev.

Kotar pomeni izseljenca.

Kotnik je oglomer ali kotno ravnilo. Pa zob v kotu je tudi kotnik = kočnik. Vendar je z imenom Kotnik podobno kakor s Končinom, Krajnikom, Krajcem. Najbrže je prebival kje v kotu, samemu ljubemu Bogu za hrbtom ali pa v selu Kot, kakor jih je vse polno po naših krajih.

Koprivnik je bičevnik iz koprivovine, pa tudi koprivno blago in platno se zove koprivnik ki sicer ni kaj prida, pa ga hudo hvalijo.

Kozol je znana posodica iz omajenega drevesnega lubja, ki ga zna izgotoviti tako lično vsak pastir in gozdnik. Druga oznaka za tako posodico — kozol — je kozar. Od te posodice in njenega imena je dobil svoje ime tudi naš sedanji stekleni kozarec, ki pomeni samo majhen kozar. Kozoli in Kozari so dobili ime od takih posod iz lubja, Kozlari in Kozlerji (Kosler) pa so bili kozji pastirji.

Koželj imenujejo predice pri svojih kolovratih vejasto palico, na katero pritrdijo svojo kodeljo prediva. Mlinarji pa tako pravijo železni osi, katera vrti zgornji mlinski kamen. Presličasto zgrajen cvet je tudi koželj.

Krapež, tudi krampež, pravijo železnim derezam, s kakršnimi plezajo delavci na brzojavne drogove. Ob poledici v zimi oskrbijo vozniki svoje konje s podkvami s krapeži (krampeži), da ne drčijo in padajo. Spredaj v sredini in na obeh koncih podkvinih krakov napravi kovač iz trdega jekla ostra stala, konice (štole). Podobno imajo naši hribovci kakor koli s krapeži (krampeži), ostrejšimi glavičastimi žeblji nakovane čevlje. Odtod nekod prihaja ime za naše Krapeže.

Kržič je majhen krž ali storž, češarek. Pa kruh, pečen v malih, kržem podobnih oblikah (napék v štručkah), v kržičih je kržič kruha. Prav nič ne bi takšen masleni in mlečni kržič manje teknil kakor pa naše dosedanje spakedranke: štruce in štručke. Kar nekam bolj okusno diši in se čuje: prosim, izvolite morda nekaj maslenih kržičev, glejte kako so krhko zapečeni! Pa je menda naš Kržič dobil svoje ime ne od krušnega kržiča, pač pa tako kakor Češarek ali Storž.

Kržol pravijo lončenemu vrču, ročki, kakršne jemljejo delavci za vodo na polje in drugam.

Kveder je po našem izraz za čevlje, ki so na poseben način šivani. Najbrže se je prijelo to ime čevljarja, ki je prvi ali posebno dobro šival take čevlje na kveder. Še neko drugo obuvalo nam je dalo osebno ime. Pa o tem pozneje več.

Kambič tudi kambač je škaf z železnim ročem, skambo.

Križe je bilo v 15. stoletju še pogosto slovensko krstno ime. V urbarjih loške gosposčine frisinških škofov imamo n. pr.: Križe Mrzigoja, Križe Kosa in še več drugih tlačanov s krstnim imenom Križe. Naši Križeji so obdržali svoje nekdanje krstno ime kot osebno ali hišno po kakem takem svojem predniku z imenom Križe. Vsekakor je škoda, da tako lepo in tudi krščansko krstno ime ni več v navadi ter so ga izpodrinila druga imena, ki so neumljiva našim ljudem in ki se včasih glasijo tako kot je tako dobro povedal naš Cankar: kakor bi se ljudje kregali.

Kodelja je šop prediva na koželju ali preslici. Pa je dobil Kodelja verjetno svoje ime po kodeljastih, bujnih in predimobarvnih laseh.

Končec je nitka, kos niti ali konec niti. Z imenom pa bo podobno kot pri Končini, Krajcu in drugih.

Kalec in kalčič pomeni odganjek pri rastlinah, pa označuje tudi lužo, kalužo, zlasti na Krasu, kjer je mnogo krajev: Kal, Kalec, Kalce, Kavce. Osebna imena Kalec, Kalčič, Kavčič imajo najbrže po krajih ali takih vodah svoje ime.

Ime Kresnik prihaja od kresnika in kresa. Kresnik je staro ime za mesec junij, pa tudi za bajeslovnega junaka Kresnika, nekakšnega našega slovenskega Herakleja, ki se je boril s pozojnimi velikani, s Kačecom ali kačjim kraljem, s kletim Vidovinom in nebroj drugimi pošastmi in nestvori, pa je vedno zmagoval ter rešil svojo ljubo sestro Devo obupne sužnosti.

Naši Kresniki in Kersniki so dobili to svoje prastaro pomembno ime po tem zlatolasem sinu nebeškega vladarja, kateremu v čast je gorelo o kresu toliko jasnih kresov skozi dolga stoletja po naših hribih in gorah.

Imeni Koreš in Korež vsebujeta nekaj zgodovine iz razvoja pluga, ki je dozdaj bolj preobrazil lice zemlje kakor še tako oster meč. Korež pomeni prvotno vez (vrv ali jermenje), ki je vezala plužno na drevesna kolca; pozneje pa jeglico (iglico), katero so pretikali skozi luknje na plužni in kolca in tako medsebojno vezali ter s tem hkrati uravnavali globočino oranja in brazde.

Mafalda Favero v „Madame Butterfly"

Ljubljana, 21. maja.

V četrtek je znamenita primadona ga. Mafalda Favero nastopila kot Čo-čo-san v »Madame Butterfly«. Gledališče je bilo tudi zdaj v naprej razprodano. V ložah so sedeli nekateri dostojanstveniki, predvsem Visoki komisar Eksc. Grazioli z gospo, Eksc. general Gambara i. dr. Občinstvo je po velikem uspehu, ki ga je dosegla ga. Favero v »La Bohème«, s posebnim zanimanjem pričakovalo drugo njeno slavno puccinijevsko vlogo.

Kljub rahli zdravstveni indispoziciji, ki se je za spoznanje občutila v pevkinih višinah, je ga. Favero tudi v vlogi Čo-čo-san pokazala vso lepoto svojega liričnega soprana in moč svoje igre. Bila je prepričljiva v vseh odtenkih igralskega in glasbenega izraza, temperamentna in koketna, kakor pristoja gejši, katere tip je podala tudi s šminko in z značilno gestikulacijo Orientalke. Tako je verno in globoko izražala duševna valovanja srečne in nesrečne žene, čustva upa in brezupa, ki jih tako toplo ilustrira Puccinijeva muzika. V vsem je ta avtentična interpretka velikih Puccinijevih vlog zapustila v občinstvu vtisk močnega umetniškega doživetja in pevskega užitka. Bila je deležna iskrenih ovacij in je prejela tudi nekaj šopkov.

Kot Pinkerton se je zopet lepo uveljavil J. Lipušček. Kot Suzuki je tokrat nastopila F. Golobova, kot konzul Sharpless pa V. Janko. Tudi ostala zasedba je kazala dostojno igralsko raven. Predstavo v režiji C. Debevca in z inscenacijo A. Forige je dirigiral D. Žebre, zbor pa je vodil A. Simoniti.

Železna promenada

Belgijska severna obala je že od nekdaj slovela v zapadni Evropi. Na stotisoče ljudi je iz tujine vsako leto prihajalo tja, kajti belgijska kopališča so bila dobro oskrbovana ter so nudila gostom vse udobnosti. Zato si srečaval v teh krajih pred vojno bogataše in elegantni svet v mednarodnih hotelih in letoviščih. Najživahnejša meseca na belgijskih dunah sta bila julij in avgust, ko sonce najmočneje pripeka.

Dobra tri leta je že tega, odkar se je zunanja podoba teh belgijskih krajev popolnoma spremenila. Idile, ki se je prej odražala na peščini belgijskega obrežja, ni več. Izginili so tudi direktorji kopaliških krajev, katere so zamenjali izza nemške zasedbe poveljniki oporišč. Medtem ko so prej tod okrog prevladovale mikavne ženske postave in ogoreli moški, je dobila promenada v zadnjih letih nekakšno železno naličje. Nič več ne šume po peščenih nabrežjih nežni ženski kopalni čeveljčki. Nadomestili so jih okovani škornji nemških straž in delavcev Todtove organizacije. Večnadstropni hoteli tu in tam še stoje na svojih mestih, vendar prazni in mrtvi. Okna so zaprta, kakor je bilo to običajno v zimski dobi, ko je vse počivalo. Restavracije in plesišča ne obratujejo več. V mnogih krajih so prizorišča nekdanjega veseljačenja zamenjali železobetonski bunkerji, iz katerih motrijo svojo okolico žrela dalekometnih topov. Tako se je vse predrugačilo. Na cestah ob morju se dvigajo po več metrov visoki zidovi, mimo katerih ni lahko priti do obale brez posebnega dovoljenja. Strojniška gnezda so smotrno razpostavljena in skrita, da jih sovražnik ne bo uzrl takoj, če bi se približal nabrežju. Tudi fotografov ni več. Fotografiranje je iz razumljivih razlogov prepovedano.

Vsi kraji ob belgijskem nabrežju so spremenjeni v utrjene postojanke ter so prepreženi z bodičasto žico, vse ceste pa so podminirane. Prebivalstvo se je moralo prilagoditi novim razmeram. V mnogih krajih so se ljudje izselili, kajti »železna fronta« ne trpi nekdanje »hotelske fronte«. Tudi mnoge vile so se izpraznile ter izpremenile v utrjene oporišče postojanke. Brez škode seveda tudi tukaj ni šlo. Marsikatero vilo je bilo treba podreti, da so na njenem mestu vgradili protiletalske topove, ki grozeče obračajo svoje cevi proti nebu. Možje Todtove organizacije so popolnoma preoblikovali te kraje. Zgradili so svojevrstne »vile« v razdalji 100 do 200 metrov, ki se razlikujejo od starih, kopaliških vil posebno po trdnosti in stabilnosti gradnje. Pri teh objektih naletiš povsod na svarilno desko z napisom: »Pozor, mine, življenjsko nevarno!«. V takšnih okoliših se seveda smejo kretati samo vojaki. Nekdanja divna tenišča so danes prepretena z železnimi zaporami, mimo katerih štrlijo v vis pokončna železa. Na nekdanjih golfiščih pa vidiš namesto prejšnjih sprehajalcev oborožene straže s čeladami in maskami proti plinom.

Iz zaledja drže v te kraje lepe ceste, ki še pričajo o nedavni preteklosti. Zaledje je razmeroma nespremenjeno in mirno, s tem pa ni rečeno, da ni pripravljeno za vse morebitne primere.

Kdor je v mirnih časih videl te kraje, bi se danes gotovo začudil, če bi jih ponovno obiskal. Na mesto nekdanje sončne razkošnosti je stopil nekakšen somrak. Le morje prepeva svojo večno in veličastno pesem po starem. Tudi nebo je ostalo takšno kakor je bilo nekoč. Spremenjena je samo promenada, v kateri prevladujejo namesto nekdanjih mehkih odtenkov trde, brezobzirne konture. Mir, ki vlada vsetod, pa še ne pomeni, da se to življenje nekega dne ne bo spremenilo v novo nemirno valovanje.

Prodaja mesa na odrezek „G"

Pokrajinski prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto 22. maja potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odvzemu odrezka »G« navadnih živilskih nakaznic, izdanih od mestnega poglavarstva v Ljubljani

100 g govejega mesa

v torek 25. t. m. pa bodo potrošniki dobili

100 g krvavic na osebo.

Delitev se bo pričela ob 7. uri.

Rim: Tajnik PNF poroča narodnim in pokrajinskim hierarhom v gledališču Adriano

Nabožne prireditve v zadnjem majskem tednu

Poročali smo že o Mariji posvečenih nabožnih prireditvah, ki se vrste v Ljubljani ves mesec maj v cerkvah in izven nje. Prihodnji teden, ki bo obenem zadnji teden maja, bodo slavnosti dosegle svoj višek in se bodo tudi prireditve izven cerkve vrstile dan za dnem. Glavna cerkvena prireditev bo posvetitev mož in žena Srcu Marijinemu, ki bo v nedeljo ob 17. v vseh ljubljanskih župnih cerkvah. Opera bo imela na sporedu veliki Sattnerjev oratorij »Vnebovzetje«, katerega premiera bo danes, v soboto, ob 18. Drama pa bo uprizorila Gregorinovo pasijonsko igro »V času obiskanja«.

V veliki unionski dvorani bo v nedeljo ob 11. Marijanska akademija ljudskih šol, prihodnjo nedeljo ob 11. pa enaka akademija srednjih šol. Na tej bo nastopil tudi dijaški pevski zbor, ki bo štel okrog 300 pevcev.

V frančiškanski dvorani bo razen ponedeljka in srede vsak dan ob 19. predvajan Claudelov misterij »Marijino oznanjenje«, v ponedeljek in sredo ob istem času pa Bornova igra »Sveta Cecilija«.

Vse prireditve, ki jih je organiziral Škofijski pripravljalni odbor petih prvih sobot, stoje pod pokroviteljstvom škofa dr. Gregorija Rožmana.

Ribolov s pomočjo elektrike

Nemški ribiči že zelo uporabljajo elektriko pri ribolovu. Ta način je zelo gospodarski, saj se pri tem ribe lahko zaščitio. Spreten ribič, ki se poslužuje električne struje, lahko namreč opravi svoje delo tako, da se mladi ribji zarod popolnoma zavaruje in ohrani. Uporaba elektrike se pa lahko uravnava tudi tako, da se ribe samo začasno omamljajo ali pa da takoj poginejo. Zanimivo je, da se pri njeni uporabi lahko sproti razvrščajo ribe po vrsti, velikosti, teži itd.

Za naše sadjarje in vrtnarje

V četrtkovem »Jutru« smo strnili v pouk našim kmetovalcem nekatere zanimivosti iz najnovejše dvojne številke »Kmetovalca«. V tem smo prejeli tudi četrtletno številko »Sadjarja in vrtnarja«, ki zdaj izhaja v obliki zbornika in nudi mnogo pouka sadjarjem in vrtnarjem kakor tudi obdelovalcem vojnih vrtov. Vsebino pričujoče četrtletne številke smo že zabeležili, v naslednjem pa naj povzamemo nekaj poučnega drobiža.

Letos imamo mišje leto

To je lahko ugotovil že marsikdo, če je le opazoval, kako je po travnikih, vrtovih in sadovnjakih vse površje zemlje prerito z rovi in posejano s »krtinami«. Da to ni od krtov — seveda je tudi teh nekaj več kakor sicer — nam kažejo rovi, ki so prav v vrhnjem sloju zemlje ali ruše, in male, nepravilne »krtine«. To nam kaže, da imamo opraviti z mišimi in voluharji. Zaradi suhe jeseni in mile zime so skoraj vse te živali prav lepo prezimile in tudi letošnja suha pomlad jim je zelo po godu — pomladanska deževja jih sicer mnogo ugonobé. Ljubljančani lahko opazujejo v Tivoliju, kako je tam razrito, če v svojem vrtu v mestu tega niso opazili. V mestnih predelih, kjer ni večjih strnjenih vrtnih površin, teh živali ni toliko. Naraščanje števila teh škodljivcev bo trajalo do prve zanje neugodne — mi lahko rečemo normalne — jeseni in zime, ki bosta zopet razredčili njihove vrste na normalno stanje. Vendar, če hočemo preprečiti škodo, ki jo bodo letos povzročili zlasti voluharji, moramo te škodljivce odločno in vztrajno zatirati. Zato vsak v svojem vrtu in sadovnjaku na delo! Nastavljajte od časa do časa pasti ali pa pasto in zrna Zelio.

O »gnusnih«, a koristnih živalih

smo nedavno obširno pisali tudi v »Jutru«. To so krastače, rege in drugi krkoni. O njih čitamo zdaj daljši članek tudi v glasilu »Sadjarju in vrtnarju«. Poleg krkonov opisuje še plazilce, ki so pa v vrtovih manj številni. Sem spadajo razne kuščarice, kače in želve, zadnje samo od drugod prinešene. Kuščarice ali martinčke najdemo na razpadlem vrtnem zidu ali alpinetu, pač povsod tam, kjer najdejo med kamenjem pribežališče. Teh ljubkih, živahnih živalic, ki jih je pri nas 5 do 6 raznih vrst, menda nihče ne preganja, saj se hranijo le z žužki, pajki in drobnimi črvi. Med kuščarice spada tudi slepec, čeprav je brez nog, ki so mu okrnele. Kače so koristne — seveda le ne strupene —, ker ugonobé mnogo škodljivih glodalcev: miši in voluharjev. Na strupenega modrasa v vrtu ne boš naletel; gad pa živi samo v planinah. Pač pa so ponekod pogoste nestrupene kače: belouška, kobranka in gož. Vsaka kača vzbudi v nas odpor, vendar ne preganjajmo nestrupenjač, ker so tudi pretežno koristne. Seveda z našimi žabami ne bodo živele v mirnem sožitju, nasprotno: poleg tega se hranijo tudi s pticami, vendar korist od njih odtehta škodo. Marsikdo je že gojil v svojem vrtu — seveda le v trdno ograjenem — želve. Pri nas živi na prostem ob vodah močvirska želva ali skednica, ki pa je zelo redka in zato zakonito zaščitena. Ta je črna, z drobnimi rumenimi lisami. Na trgu so poprej pogosto prodajali pongico, ki je doma od Sredozemlja. Ta je rumena s črnimi lisami. Zaključek tega članka je, da se tudi pri živalih ne daj zapeljati od videza in ne ubijaj vsega, kar ti s svojo podobo vzbuja gnus!

Boj jablanovemu molju!

Metuljčke jablanovega molja vidimo letati po sadovnjakih ali čepeti s sklenjenimi krili po vejah od konca junija tja do septembra. Imajo belkasta prednja krilca s štirimi vrstami črnih točk, ki jih zadaj obrobljajo zelo dolge rese. Z razpetimi krili merijo 16 do 20 mm, dolgi pa so 7 mm. Gosenčice povzročajo pomladi mnogo škode na sadnem drevju. Junija se gosenice zabubijo, iz bub pa kmalu vzletijo metuljčki. Najceneje in najzanesljiveje zatremo jablanovega molja, če v maju uničimo pajčevinaste zapredke, v katerih so gosenice. Veje z zapredki porežemo s škarjami in jih vržemo na ogenj ali pa osmodimo goseničja gnezda z baklo kar na drevesu. Če smo jeseni ali zgodaj pomladi škropili drevje z drevesnimi karbolineji smo deloma uničili majhne gosenice pod ščiti na vejicah. Bolj zanesljivo pa uničimo gosenice s škropljenjem spomladi, ko objedajo listje, v gnezdih, če škropimo z brozgo iz tobaka in mila, sestavljeno iz treh odstotkov tobačnega izvlečka in enega odstotka mazavega mila.

Marelice odmirajo

Že precej let, skoraj ves čas po svetovni vojni, se slišijo pritožbe, da se je življenjska doba marelic zelo skrajšala. Prej je od sto vsajenih marelic dočakalo 70 do 80 dreves po 10 let, 50 po 20 let, 25 po 30 let, nekatere tudi po 40 do 50 let. Zdaj jih pa mnogo odmrje že čez nekaj let. Kar na lepem se posuši ena veja, potem druga in kmalu celo drevo. Zato so mnogi po odstranitvi usehlih marelic pri zidu rajši posadili hruške in vedno manj vidimo marelic. Ker pa daje marelica najfinejšo marmelado, bi bilo škoda, ako bi to drevo izginilo z naših vrtov. Treba je iskati vzroka in leka. Nekateri pravijo, da je drevo zadela kap, drugi navajajo kot vzrok notranjo smolikо. Skoraj gotovo pa je vzrok propadanju marelic nepravilna podlaga. Poprej so jih cepili na češplje, cibore in marelične divjake; zdaj jih pa cepijo drevesničarji skoraj izključno na mirabolano. Toda marelice bi se morale zopet pričeti cepiti na češplje, slive ali marelični divjak. Najboljši bi bil divjak iz semena necepljene marelice. Kjer je v zemlji prav malo ali nič apna, naj se marelice sploh ne sadijo, ker tam preveč ženejo v les in tudi rade odvržejo plod.

Da ne bo sadje jeseni črvivo

je potrebno redno poletno škropljenje drevja, saj ga izvajamo skoraj izključno le zaradi črvivosti in škrlupa. To sta sadjarjeva sovražnika, ki mu redno vsako leto povzročata hude skrbi. Kakor je vinogradnika prisilila peronospora, da redno škropi vinograde, tako sadjarja silita vedno nujneje škrlup in črvivost k rednemu poletnemu škropljenju jablan, hrušk in češpelj. Saj postaja sadjarju vedno bolj očitno, da rodijo sadna drevesa, ki niso bila škropljena, malo in le drobne, piškave, krastave in zakrnele plodove, od katerih ima prav malo koristi, dočim so škropljena drevesa jeseni vsa obložena s krasnim zdravim sadjem, ki zlahka najde dobrega kupca. To so izprevideli mnogi naši sadjarji, a žal jih je še vedno mnogo ki jim to opravilo še ni prišlo v navado ali jim je celo povsem tuje. Tem velja strokovni pouk v »Sadjarju in vrtnarju«.

KULTURNI PREGLED

D'Annunzijeva „Jorijeva hči"

D'Annunzieva »Jorijeva hči« se je uvrstila v naš tekoči repertoar v času, ko ni nikjer v njeni ožji časovni bližini dela, ki bi moglo tako kakor ta pastirska žaloigra vznemiriti zakrnevajoče poetično čutenje današnjega gledališkega občinstva. Človek naših dni išče le v redkih primerih v gledališču poezijo, lepoto pesniških vizij in ugodje skladnih verzov. Realizem s svojimi večkrat naivnimi izrezi iz tako zvane življenjske stvarnosti je usmeril današnjega človeka k nekaki umetniški pozitivnosti. Skoraj pozabljamo, da umetnost ne doteka samo iz podoživljanja stvarnega življenja in njegovega preoblikovanja, marveč tudi iz sanj in sanjskih prividov. Od tod in samo od tod je pritekla vsa vsebina D'Annuzieve »Jorijeve hčere«. Zato se zdi ta igra tako osamljena v repertoarju, ki ga držita po konci realistična drama z odcepki v psihologizem in pa komedija.

»Hamlet« ki smo ga tudi videli letos, je v primeri s tem stvaritev drugačnega značaja, vrhunska in strma kakor le malo del v vsej svetovni dramatiki: luč, pred katero bledi toliko povprečij. Če je postal »Hamlet« s svojimi psihološkimi razčlembami in melanholično dvomljivostjo priljubljena igra našega občinstva, ni seveda rečeno, da bodo isti ljudje, ki užívajo Shakerpearove marsikje baročne in nelahko razumljive verze, enako sprejemljivi za lirično trepetanje in artistično izbrušeno svetlikanje D'Annunzievih stihov v »Jorijevi hčeri«. Ni različen samo snovni svet obeh del, različna je tudi stvarjalna metoda v teh dveh, časovno si močno oddaljenih žaloigrah.

Tudi »Hamleta« preveva dih nekega življenjskega misterija in v dejanje se izpočetka vpleta celo duh iz onostranstva ter sproži cel plaz Hamletovih akcij in reakcij. Toda v jedru se vsa tragedija giblje okrog obupne borbe proti zlu, borbe, ki se zateka k zaščitnemu sredstvu hlinjene trpnosti in navidezne blaznosti. Misterij v »Jorijevi hčeri« prihaja iz drugih vrelcev: iz magijskega verovanja, ki se je ohranilo med abruškimi gorci, iz sveta togih zakonov primitivnega patriarhata, kolektivnega maščevanja nad zločinci in čarovniki, od težkega diha zemlje, ki napaja z gosto krvjo tudi človeške strasti in sodeluje v njihovih neizprosnih spoprijemih. Poleg indvidualne drame, ki obstoji v ljubezni Aligija do čarovnikove hčere Mile, poleg temne pohote, ki z njo Aligijev oče zalezuje Milo in nehote zapelje sina v obupni očetomor, se razvija pred nami žaloigra rodbine, v katero seže sredi svatovskega veselja usoda in sproži nesreče.

To tragedijo planinske kmečke hiše spremlja, prav kakor v antičnih delih, okoliški koletkiv, ki je prikazan v zadnjem dejanju celo s poizkusi zbora, tega davnega nositelja kolektivnih čustev in nadosebne usodnosti. Plemensko in do neke mere splošno arijsko osnovno sesedlino D'Annunzievega tragedijskega sveta pa osvetljuje luč krščanskih verovanj in se lomi na tisočletnih kristalih primitivne magične vere. Nabožni obredi ob bučanju sladostrastnih čustev, zadržana vdanost močnemu in maščevalnemu Bogu, liturgični spevi, ki jio ponavljajo ti preprosti gorci v izvirni latinščini, oddaljeno petje romarjev, ki med morjem in gorami obiskujejo božja pota, prisotnost vaškega »svetnika«, ki izganja hudiča iz obsedenih, zborno petje žalovalk nad truplom pohotnega kmeta, to so tisti »misterijski« elementi, ki jih je D'Annunzio v svoji pesniški viziji pridružil samemu ogrodju tragedije. Kot nadaljnjo sestavino jim je dodal še nekatere folklorne prvine, kakor jih opažamo zlasti v prvem dejanju »Jorijeve hčere« z njegovimi svatovskimi spevi in običaji.

•

Tri dejanja te tragedije so trije simfonični stavki slikovitega speva o močeh človeške strasti in o požrtvovalni sili ljubezni. Prvo dejanje je začeto v duru, vendar se svatovsko razpoloženje na Aligijevem domu kmalu izprevrže v usodno borbo med rodbino, ki se je pripravila na ženitovanje in čarovnikovo hčerjo Milo di Codra, ki si je pred pohotnimi žanjci poiskala zavetje pri njenem ognjišču. Nenadno se v Aligiju vname ljubezen do Mile, potem ko je bil ugledal za njo jokajočega angela; prosi jo odpuščanja, ker jo je hotel izročiti drhali. V drugem dejanju se pokaže čudovita čistost razmerja med Aligijem in Milo; nato se pojavi pastirjev oče Lazaro di Rolo, poniža sina in se hoče polastiti Mile, a se v spoprijemu s sinom zruši mrtev na tla. Tu so strasti dosegle fortissimo. Zatem se oglasi v tretjem dejanju turobni spev smrti, ki ga moti množica z vzdihi maščevanja: očetomorilec Aligi je izročen ljudski justici in krvnikov boben zamolklo oznanja bližino strašne smrti. In ko mati, Candida della Leonessa, odkrije Aligijevo obličje, da mu ponudi napoj poslednje tolažbe, se pojavi Mila in se javno izpove pred občino vaških fanatikov in pred ogorčeno rodbino. Z velikodušnostjo, ki izziva v Aligijevi dobri sestri Ornelli vizijo neke svetniške glorije, vzame vso krivdo nase in se obtoži, da je začarala Aligija in ga tako prisilila k dejanju, za katerega ni odgovoren. Olajšano vzklika srenja, odrešilno dviga glave rodbina: izginil je madež očetomorilstva, rodovna čast je rešena, stvari se vračajo na stari tir. Nič ne pomagajo Aligijevi protesti: Milina ljubezen je močnejša od smrti, in v njenem svitu gre na grmado.

•

D'Annunzieva »Jorijeva hči« je izrazita stvaritev tiste dramatske estetike, ki je vstopila v italijanski gledališki razvoj kot »il teatro di poesia«. Pesnik »Jorijeve hčere« je ustvaril temu dramatskemu tipu več jasnih vzorov. Traegdiji se pozna artistično obdelovanje snovi, okus časa, ki se je naslajal na zmesi seksualizma in mistike, ter preobloženost z liričnimi ornaenti. Ne le za D'Annuzia in njegovo »Jorijevo hčer«, marveč tudi za marsikaterega drugega sodobnega pesnika je značilno oboževanje instinkta — tistega, ki vodi Aligija k Mili in Milo k Aligiju in ki naposled požene v smrt nesrečno hčer gorskega čarovnika. Božanski element je pri D'Annunziu reduciran na gole liturgične forme, na nekaj zakletev in molitev; nikjer ne čutimo večnostnega diha, ki bi v svetemu drgetu dvigal dušo. Tudi sama usoda, ta gibalna sila grške tragedije, ni tako vsegamogočna, da se ji ne bi mogel upreti človek s svojimi lastnimi močmi in nagibi. Tako je D'Annunzio izključil, kakor je pisal že Luigi Tonelli, pagansko Usodo in krščansko Previdnost, takisto kot kategorični imperativ dolžnosti, zato pa je visoko povzdignil nagon. Vsi njegovi ljudje žive predvsem nagonsko; nagonu se laskajo, z njim se bore in pred njim imajo strah. V tem je bil D'Annunzio, ta oboževalec nadčloveka, nekak predhodnik tistega instinktivizma, ki je kos življenjske filozofije in prakse naših dni.

Spričo izrazito poetične, ponekod čez mero lirične zgradbe »Jorijeve hčere« bi bilo kajpak napak presojati to delo s prijemi realistične estetike. Vzlic vsemu je stvaritev močnega umetniškega diha, plemenska in narodna hkrati, regionalna in vsečloveška. Pozna se ji, da jo je spesnil eden najizrazitejših lirikov, kar jih je dala svetu Italija. Naj bo tudi ob tej priliki povedano (prvi članek glej v »Jutru« z dne 24. aprila t. l.), da je mogel D'Annunzievo besedilo prevesti s tolikimi odtenki in liričnimi lepotami samo resničen pesnik. Bil je to dr. Alojzij Gradnik, avtor mnogih prevodov iz D'Annunzieve lirike.

•

Režija Milana Skrbinška je bila kos velikim zahtevam vprizoritve, ki je zanimala že vrsto italijanskih dramaturgov in režiserjev in ki je mogla dozoreti samo ob posebno smotrnem pripravljalnem delu. Scena se spreminja trikrat; prirejena je s kulisarijo, ki bolj naznačuje interiere abruških kmečkih hiš in pastirskih votlin, kakor daje njih realno podobo, zato pa je stilizirana tako, da stopnjuje pesniški vtisk izrednosti in dopušča očem, da počivajo na poljih in tratah ter na gorskem masivu, ki zapira obzorje. Posebno učinkovito je tudi s scenične strani izdelano tretje dejanje. — Skupinski prizori so zrežirani na moč skrbno; tako naj posebej omenim svatovske običaje, »most«, skupino žanjcev, ki obstrmi pred posvečenim pragom, v tretjem dejanju pa zbor žalovalk, prihod Aligieve matere in z njim zvezano skupinsko razvrstitev ter prihod Aligija in pozneje prizor z Milino izpovedjo, prav kakor zaključni prizor. — Kostumi so izdelani nalašč za to predstavo po vzorcih nekaterih italijanskih vprizoritev ter so dobro pretehtani zlasti glede barvnega učinka (prim. kontrast s pepelnato-srebrnimi kostumi žalovalk in črnimi oblekami žalujočih). V vsem poteku igre se je čutila Skrbinškova urejajoča in uskladnjujoča zamisel realno izvedljivega pesniškega sveta ter v vsem režiserjeva velika odrska izkušenost.

Izmed množice sodelujočih oseb (gledališki letak jih imenoma navaja več kakor 30) naj omenim in na kratko označim samó »nosilne stebre« celotnega dogajanja.

Oseba Mile di Codra je poleg Aligija najznačilnejša. Čarovnikova hči je nesrečna oseba, zaznamovanka v sovražnem ji okolju, sicer pa lepo, življenja polno in srčno plemenito dekle. Skoraj nenehoma drhti v strahu, vedno jo grabijo kakšne roke, samo v čistem objemu z Aligijem

Kronika

* **Smrt viteza železnega križa.** S poletа proti sovražniku se ni vrnil major Erih Thiel, poveljnik skupine bojnih letal, ki je bil odlikovan z viteškim križcem železnega križa.

* **Nadzornica ženskih fašijev v Triestu.** Te dni je prispela v Trieste nadzornica ženskih fašijev Marija Pironti ter obiskala prostore ondotnih ženskih fašijev. Sprejele so jo zaupnice krajevnih fašističnih predstavnic, ki so ji poročale o izvršenem delu.

* **Junaška smrt štirih bolničark.** Pri zadnjem bombnem napadu na Reggio Calabrija so bile ubite tudi štiri usmiljenke, ki so delovale kot bolničarke v ondotnih bolnišnicah. Medtem, ko so odnašale zaupnice jim otroke na varno, jih je zadel izstrelek ter raztrgal na kose.

* **Nagrade za rojstva in poroke.** V mesecih marcu in aprilu 1943 je bilo v Italiji podeljenih 2658 nagrad za novoporočence in 10.964 nagrad za rojstva. Vsota prvih nagrad znaša 5,796.241 lir, vsota drugih pa 12,035.094 lir.

* **Smrt zadnjega sina saškega kralja.** Princ Jurij Saški, sin zadnjega saškega kralja, je po tragičnem naključju utonil.

* **Prebivalstvo Italije.** Dodatek uradnega lista rimske vlade ob 21. maja poroča, da je imela Italija imenovanega dne 45 milijonov 777.000 prebivalcev.

* **Smrt vdove bivšega prefekta Chiappeja.** V Parizu je umrla žena bivšega pariškega policijskega prefekta in komisarja Sirije Jeana Chiappeja. Chiappe je, kakor znano, bil proti koncu novembra 1940 sestreljen od Angležev, ko se je peljal z letalom na svoje službeno mesto. Po moževi smrti se je prefektova vdova posvetila izključno človekoljubnemu udejstvovanju.

* **Plemenit dar.** Brata Giambattista in Giuseppe Pezuzzi iz Ovade sta poklonila tamošnji bolnišnici dragocen radiološki aparat, vreden 80.000 lir. Aparat je bil bolnišnici potreben, a si ga ni mogla nabaviti iz lastnih sredstev.

* **Praznik pehote.** Po odredbi ministrstva za vojsko v Rimu se bo obhajal letošnji dan pehote po vzoru proslav iz zadnjih let dne 24. maja. Proslave dneva pehote bodo v vojašnicah.

* **Smrt ženijca Franca Makovca.** »Piccolo« poroča, da je na dan 30. januarja padel v bitki na tuniški fronti ženijec Franc Makovec, rojen v Kornbergu na Nemškem. Makovec se je že v odrasli dobi preselil v Trieste, kjer je kmalu postal znan kot uspešen rokoborec. Iz Triesta je tudi odrinil pol orožje in na afriško bojišče.

* **Nemški psihiater dr. Alfred Hoche umrl.** Iz Badenbadna poročajo, da je umrl znani nemški psihiater prof. dr. Alfred Hoche. Učakal je starost 78 let ter je imel doktorat medicine in prava. Svojo kariero je začel na univerzi v Heidelbergu, nato je bil profesor za psihiatrijo v Strassburgu, slednjič je dobil stolico za psihiatrijo v Freiburgu, kjer si je stekel velike zasluge kot ravnatelj ondotne psihiatrične klinike. Hoche je napisal veliko število del iz svoje stroke.

* **Podelitev Riberijeve nagrade.** Znanstvena akademija v Torinu je podelila tkzv. Riberijevo nagrado za l. 1943. ravnatelju zavoda za patologijo na neapeljski univerzi prof. Giovanniju di Guglielmu. Ta nagrada se podeljuje samo vsakih sedem let ter jo je dvakrat prejel pokojni akademik Boltazzi, enkrat pa prof. Pentimalli.

* **Prepovedana prodaja lovskih nabojev.** Od 18. maja dalje je na podlagi dekreta rimske vlade prepovedana prodaja kakršnih koli lovskih nabojev. Prodajalci takšnega streliva bodo morali predložiti oblasti izkaz svoje zaloge, o kateri se bo odločalo po navodilih notranjega ministra.

* **Cena za tripizirane ženske nogavice.** Ministrstvo za korporacije v Rimu je določilo nove vrste nogavic za ženske, obenem pa tudi cene za tipizirane nogavice. Takšne nogavice prve kategorije stanejo 20 lir, druge kategorije 16 lir, tretje kategorije pa 14 lir. Nogavice prve kategorije ne smejo imeti nobene napake.

* **Vladna četrt v Bratislavi.** Za gradnjo vladne četrti v Bratislavi je bilo razpisano, kakor smo pred časom poročali, mednarodno tekmovanje. Poslane idejne načrte zdaj pregleduje ocenjevalna komisija.

* **11 smrtnih obsodb v Berlinu.** Berlinsko sodišče za zaščito države je obsodilo na smrt 11 oseb, ki so se pregrešile proti določbam o zasebni lastnini zaradi zatemnitve in vojnih dogodkov.

* **Kruh je prodajala brez odrezkov.** Sodišče za zaščito države v Napolju je obsodilo Concetto Esposito, lastnico pekarne, na 10 let ječe in na 15.000 lir globe, ker je prodajala kruh brez odrezkov živilskih nakaznic ter po zvišani ceni.

* **Razdelitev zaplenjenega blaga.** Iz Verone poročajo, da so pristojni organi v zadnjih dneh zaplenili tvrdkam Danesa v Bussolenghu ter Gaiato v Veroni za 300 tisoč lir raznega blaga, ki je pod zaporo. V zmislu Ducejevih naredb je bilo zaplenjeno blago v glavnem razdeljeno bolnišnicam v Bussolenghu in Veroni, poleg tega pa so prejele znatne količine zaplenjenih predmetov tudi uradniške menže v imenovanih dveh krajih.

* **Ogenj v samostanu.** V Firenzi je izbruhnil v nekem ženskem samostanu ogenj, ki je povzročil 100.000 lir škode. Požar je nastal v samostanski pralnici.

* **Potresni sunek v Bukarešti.** V torek ponoči so potresomerni aparati v Bukarešti zabeležili precej močan potresni sunek, čigar ognjišče je bilo domnevno 150 do 160 km daleč od rumunske prestolnice.

* **Velika tatvina v Padovi.** 56letna vdova Erminia Santi Casaletti je te dni šla s svojim sinom na pokopališče. Ko se je vrnila domov, je ugotovila, da so njeno stanovanje obiskali tatovi. Vlomili so v blagajno ter se polastili 120.000 lir v gotovini, vložne knjižice z 20.000 lirami, zlate ure in nakita, vrednega zopet več tisoč lir. Oblasti iščejo storilce.

* **Tramvaj je ubil kolesarja.** V Milanu je tramvaj podrl 58letnega kolesarja Luigija Toscanija. Mož je pridirjal s kolesom naravnost proti tramvaju ter si je razbil glavo, da je obležal na mestu mrtev.

* **Sestreljen albatros.** Neki norveški ribič je v bližini svetilnika pri Ferberju ustrelil ptico, ki meri z razpetimi perutnicami v širino dva metra. Pri natančnejšem ogledu so ugotovili, da je ustreljena ptica albatros, ki živi običajno v tropskih vodah ter se že nad 10 let ni pojavila nad norveškim ozemljem.

* **Nevesta s ponarejenimi lasmi.** Iz Fiesole sta se pripeljala v Benetke na poročno potovanje Gisella Baruffini in Benjamin Torri. Nastanila sta se v nekem hotelu, kjer se je mladi mož kmalu prepričal, da ima njegova žena umetne lase. To odkritje je povzročilo pri njem hudo razočaranje, ki se je končalo z razprtijo in razhodom novoporočencev.

* **Z ruskega bojišča je prišla v Italijo.** Karabinjerji iz Gemone blizu Vidma so ustavili mlado žensko, ki se je hotela skriti pred njimi. Ko so jo prijeli, se je izkazalo, da gre za 19letno Nino Minarjevo, ki se je pripeljala iz Rusije. Nekaj časa je služila pri nekem oddelku italijanskih letalcev v Odesi, ko so letalci zapustili to mesto pa se je napotila v Italijo in je srečno prišla do Vidma.

* **Srečen porod trojčkov.** V ženski bolnišnici v Turinu je povila 22 letna Viviana Grandiosi, žena poštnega sla, trojčke moškega spola. Krstili so jih z imeni: Felice, Michele in Mario. Mati in otroci so zdravi.

* **S češnje je padla.** Kmetica Viljemina Peric, stara 40 let, doma iz Gradiscute, se je te dni povzpela na češnjo, da bi obirala sad. Nenadoma se ji je odlomila na drevesu veja, na kateri je stala in Pericева je padla iz višine štirih metrov na tla. Dobila je tako hude poškodbe, da se bo morala zaraviti poldrugi mesec v bolnišnici.

IZ LJUBLJANE

u— **Gostovanje italijanske igralske družine Renzo Ricci** bo v ponedeljek, 24., torek, 25., in sredo, 26. maja, v dramskem gledališču. Začetek vsakokrat ob 18. Ta gledališka družina slovi kot ena najboljših v sodobni Italiji. Igrali bodo dve sodobni italijanski komediji in dramo slavnega, pred kratkim umrlega dramatika Roberta Bracca »Mali svetnik«. Druga dva avtorja sta Cesare Giulio Viola z igro »Skupno življenje« in Vincenzo Tieri z igro »Tako ljubi!« Glavne vloge pri vseh treh predstavah so v rokah vodje skupine Renza Riccija in prve igralke Eve Magni. Vstopnice za gostovanja bodo v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od sobote od pol 11. ure dalje. Cene normalne dramske

u— **Mnogo ljudi se je zbralo v četrtek** popoldne na žalah, ko je nastopila svojo zadnjo pot ga. Malči Štokova. Ne samo številna udeležba, temveč prisrčno ganotje pogrebcev je pričevalo, koliko sočutja je zbudila smrt te mlade, simpatične gospe. Na krsto, ki je počivala v kapelici sv. Nikolaja poleg mrliline, je bilo položenih mnogo krasnih vencev, da je bila prerano umrla pokojnica vsa v svežem cvetju in zelenju. Ko je nastopila ura slovesa, so štirje duhovniki frančiškani opravili pred mrliline zadušne molitve. Nato se je razvil dolg sprevod. Krsta je bila že v cerkvi pri Sv. Križu, ko so se na žalah še uvrščali pogrebci. Med njimi so bili predstavniki poštne direkcije ter številni uradniki in nameščenci ptt in mestnih podjetij. Zlasti mnogo pa je bilo gospá in gospodičen. Vsi so spremili pokojnico do prerанega groba, kjer so ji poželeli sladak počitek, staršem in soprogu pa so izražali res iskreno sožalje.

u— **Zračni vrtinec** smo lahko opazovali v četrtek ob pol 12. v Zvezdi. Dan je bil krasen in ozračje v splošnem mirno, le zdaj pa zdaj je potegnil veter. Naenkrat se je sredi Zvezde dvignil vrtinec in se pomikal proti Šelenburgovi ulici. Vsrkal je prah in ga vrtinčil blizu 100 metrov visoko. Ob zidovju se je potem razbil. Zračni vrtinci ali trombe, ki jih često tudi pri nas opazujemo, kadar srkajo in vrtinčijo prah po cestah, so teoretično popolnoma slični tornadom in tajfunom v subtropskih deželah, le da so pritlikavci v primeri z njimi. Zračni vrtinec, ki smo ga opazovali v četrtek komaj kakšno minuto, je bil pa za Ljubljano kar izreden. Po njem smo si lahko razlagali, kako vdira plast hladnega zraka izpod jasnega neba na zemljo ogrevano od toplega pomladnega sonca. Krasno vreme traja dalje. Skoraj ni oblačka na nebu. Noči so jasne in prijetno hladne, čez dan pa se ozračje ogreje do 21 stop. C. Včeraj zjutraj smo zabeležili 5.6 stop. C, barometer pa se vztrajno drži na 770 mm.

u— **Tri domače zgodbe** so objavljene v »Domovini« tega tedna. Ljudski pisatelj Muljavski je napisal daljšo črtico »Sin se vrne«. Stanko Mlakar je prispeval šaljivo lovsko prigodbo »Grofica in njen divji petelin«, Tončka Šušteršičeva pa je objavila kratko, čustveno sličico »Žareči nagelčki«. Poleg važnih vojnih dogodkov preteklega tedna najdemo v »Domovini« mnogo koristnega pouka za staro in mlado, za gospodinje kakor za kmetovalce. Vsem, ki si želijo večernega razvedrila, pa je ustreženo vsak teden z veliko poljudno križanko. »Domovina«, ki jo mnogo čitajo tudi Ljubljančani, je najcenejši slovenski tednik, saj stane posamezna številka le 60 stotink.

u— **Priprava za malo maturo — Novi (Turjaški) trg 5.** Posebej ponavljamo z dijaki 3. in 4. razredov gimnazij in meščanskih šol snov iz matematike, italijanščine in slovenščine — dopoldne in popoldne. Honorar za 1 uro le okoli 2 liri. Nudimo dijakom in privatistom tudi pomoč v vseh predmetih. Prijave dnevno od 8.—12 in od 14.—18.: **Novi (Turjaški) trg 5. Inštrukcije.**

u— **Ustanove Roberta Kollmana za slepce in trgovske uslužbence.** Razpisanih je 22 mest Kollmanove ustanove za slepce v skupnem znesku letnih 17.880 L in 14 mest R. Kollmanove ustanove za podpiranje ubožnih ljubljanskih trgovskih uslužbencev v skupnem znesku letnih 16.920 L. Pravico do ustanov za slepce imajo revni slepci, ki imajo domovinsko pravico v občinah, ki so pripadale prejšnji dravski banovini in žive na ozemlju Ljubljanske pokrajine. Pravico do ustanov za trgovske uslužbence imajo pa revni trgovski uslužbenci, ki so služili pri kakem ljubljanskem trgovskem podjetju in svojega uboštva niso sami zakrivili. Prošnje je treba odlati pri mestnem poglavarstvu v Ljubljani do vključenega 7. junija t. l., vse podrobnosti pa so razvidne iz razpisa v »Službenem listu« 22. t. m., pri Društvu slepih, pri Trgovskem društvu Merkur in na mestni razglasni deski na magistratu.

NAROČITE SE NA ROMANE
DK
DOBRE KNJIGE

u— **Dijaki-nje 3. in 3. razr. gimnazije ter 4. razr. meščanske šole,** prijavite se za posebne instrukcije v predmetih za malo maturo! Ločeni oddelki po šolah in razredih! Učni honorar nizek. Poučujejo profesorji, strokovnjaki. Vpisovanje še ta teden. Informacije in prijave dnevno dop. od 9. do 12. ure, pop. od 4. do 6. ure: **Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole, Mussolinijev (Kongresni) trg 2, II. nadstr.** Središče mesta!

u— **Občni zbor društva stanovanjskih najemnikov ljubljanske pokrajine** bo v nedeljo 6. junija v društveni pisarni v Ljubljani, Wolfova ulica 10/II. Morebitne predloge je treba dostaviti upravi pismeno vsaj 8 dni pred občnim zborom. Dnevni red je razgrnjen v društveni pisarni! — Na razna vprašanja se članstvo obvešča, da društvena pisarna redno posluje ob sobotah od 16. do 17. ure. V tem času lahko članstvo dobi vse potrebne informacije itd. **brezplačno!** Zaradi pojasnil splošnega značaja in plačila **članarine,** ki jo je **poravnati pred občnim zborom,** posluje blagajnik dnevno od 9. do 12. ure, ki sprejema tudi prijave novih članov.

u— **Nesreče.** V ljubljansko bolnišnico so v četrtek sprejeli tri ponesrečence iz Ljubljane, enega pa z dežele. Desnico si je zlomila pri padcu 34-letna žena krojača Jožefa Mežnaršičeva iz Ljubljane, 4-letni posestnikov sinček Janez Požek iz Ljubljane je padel in se potolkel po obrazu. Z Vrhnike je prišel po zdravniško pomoč 13-letni sin posestnika Franc Urh iz Podlipe, ki ga je gad vsekal v desno nogo. 60-letna upokojenka tobačne tovarne Leopoldina Pestotnikova iz Ljubljane se je pri padcu poškodovala na hrbtu.

Iz Hrvatske

Ob stoletnici Maksimirskega parka se je vnela po hrvatskih listih polemika, kdo je prav za prav resnični ustanovitelj tega lepega zagrebškega parka. Starejši viri navajajo kot ustanovitelja škofa Maksimiljana Vrhovca, po katerem, pravijo, se tudi park imenuje Maksimir, in Aleksandra Alagovića. Prof. J. L. v »Novi Hrvatski« pobija mnenje, da bi bila ustanovitelja zagrebškega Maksimira škofa Vrhovec in Alagović ter se zavzema za mnenje, da je resnični ustanovitelj Maksimira nadškof in kardinal Jurij Haulik.

Novi nasipi ob Savi. Nova velika cesta, ki se gradi od Zagreba proti Karlovcu, teče po nasipu, ki služi kot obrambni nasip pred poplavami Save na desni obali. Bagerji kopljejo novo korito Save v smeri, kjer je prej bila struga, pa jo je potem voda zasula. Kakor znano, so preteklo leto začeli tudi graditi nasip od Podsuseda proti Prečku. Nasip bo služil za obrambo pred poplavami Save in kot nova cestna zveza med Podsusedom in Zagrebom.

Starinske zlatnike so našli v okolici Banja Luke. Strokovnjaki so ugotovili, da so zlatniki iz 16. stoletja, in sicer turški, benečanski in florentinski. Po najdbi sklepajo, da je bila Banja Luka v tedanji dobi prometno trgovsko središče.

Prosvetno delo v hrvatski vojski. Iz hrvatskih listov povzemamo, da se ustanavljajo po večjih vojaških enotah prosvetni vodi, ki imajo nalogo širiti prosveto med pripadniki hrvatskih oboroženih sil. Zlasti delaven je banjaluški prosvetni vod. Nastopil je že v radiu in na samostojnem koncertu v Državnem gledališču.

Prireditev zagrebških umetnikov za hrvatske vojake na Dunaju. Del članov zagrebške Opere, celotni operni zbor in nekateri solisti so ob nedavnem gostovanju na Dunaju obiskali tudi hrvatske vojake v dunajski okolici. Zagrebški umetniki so bili navdušeno sprejeti. Za nastop se jim je zahvalil polkovnik Javor. Med izvajajočimi je bil tudi Ivan Franci.

Za hrvatske ranjence se z vso skrbjo zavzemajo pripadnice ustaškega pokreta. Kakor smo že poročali, je hrvatska javnost pokazala veliko razumevanje za nabiralno akcijo. V pičlem mesecu je bilo zbranih 3,331.971.50 kun. V začetku maja so pripadnice ustaškega gibanja začele deliti med hrvatske ranjence v vojnih bolnišnicah darove, ki so jih nabavile za nabrani denar.

»Tri mesece pod rdečo zvezdo«. V kratkem izide druga knjiga reportaž vojnega poročevalca Franja Rubine pod gornjim naslovom. V knjigi opisuje pisec dogodke, ki so se odigravali decembra, januarja in februarja v Bihaču, ko so v tem kraju gospodarili partizani. Obenem opisuje borbe »vražje divizije« v Kordunu in na Grmeču. Knjiga bo obsegala 120 strani velike osmerke in bo stala 40 kun. Naroča se pri upravi »Nove Hrvatske«.

Zagrebška džamija je med najlepšimi na svetu. Ob priliki nedavnega bivanja v Zagrebu je veliki jeruzalemski muftij Emin el Husein obiskal tudi zagrebško džamijo in bil prijetno presenečen nad zunanjo in notranjo opremo. Kot dober poznavalec islamskega vzhoda in Evrope je dejal, da spada zagrebška džamija med najlepše na svetu.

Razdeljevanje živilskih nakaznic. Poročali smo že, da so začeli v Zagrebu deliti živilske nakaznice, kakor jih imamo pri nas že delj časa. Dnevno razdele okoli 7000 nakaznic. Doslej so razdelili med 100.000 živilskih nakaznic med zagrebško prebivalstvo. Razdeljevanje pa še ni končano.

Prepoved krivolovstva. Vojaška oblastva so sporočila ministrstvu za narodno gospodarstvo, da so izdala strogo prepoved krivolovstva, zlasti pa uporabo eksplozivnih ali narkotičnih sredstev v ta namen. Ribiški pazniki naj torej vsakogar, bodisi civilista ali vojaka takoj prijavijo pristojnim oblastvom.

Novo taborišče državne delovne službe. Na Kulmerjevih njivah pri Zagrebu gradijo novo taborišče državne delovne službe. Z deli so pričeli decembra lani in bo tabor približno v dveh mesecih dograjen. Doslej je zgrajenih 9 barak, pri čemer je zaposlenih okoli 200 delavcev.

Kupujte svoje potrebščine pri naših oglaševalcih!

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 22. maja, ob 18.30: **Veliki mož.** Izven. Cene od 15 lir navzdol.

Nedelja, 23. maja, ob 18: **Jerijeva hči.** Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Ponedeljek, 24. maja: zaprto.

*

Znamenita italijanska igralska družina Renzo Ricci bo gostovala v ljubljanski drami 24., 25. in 26. t. m. Podrobnosti bomo priobčili v prihodnjih dneh.

L. Prenner: »Veliki mož«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: Vrhunec, slaven domačin — Vl. Skrbinšek, Praznikova, pokroviteljica — Starčeva, Praznik, njen mož — Cesar, Nada, nečakinja — Rasbergerjeva, Zorin, nečak — Slarč, dr. Votlina — Peček, dr. Močerad, predsednik — Gorinšek, prof. Plvnik — P. Kovič, Volk, lastnik lista — Lipah, Lisjak, urednik »Luči« — Košič, Modrijan — Raztresen, Skaza, umetnik — Bratina, stud. iur. Grajšek — Blaž, Mogočnik, sin bogataša — Drenovec, prof. Kresnik — Nakrst, Milka, sobarica — Sancinova, policijski komisar — Gale. Režiser: M. Skrbinšek.

OPERA

Sobota, 22. maja, ob 18: **Vnebovzetje B. D. M.** Oratorij. Premiera. Red Premierski.

Nedelja, 23. maja, ob 17: **Traviata.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Ponedeljek, 24. maja: zaprto.

*

Opozarjamo na nedeljsko predstavo »Traviate«, ki bo izvajana po daljšem premoru. V glavnih partijah: Vidalijeva, Čuden in Janko. Dirigent: D. Žebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: ing. P. Golovin, solo pleše Japljeva.

Hugolin Sattner: »Vnebovzetje B. D. M.« Oratorij v treh delih: 1. Dormitio (Smrt). 2. Assumptio (Vnebovzetje). 3. Coronatio (Venčanje). Sodelujejo: solisti, orkester in zbor. Solisti: sopran — Heybalova, alt — Golobova, tenor — Lipušček, bariton — Dolničar, bas — Lupša. Dirigent: Anton Neffat, zborovodja R. Simoniti.

Darujte za slepe!

občuti vrtoglavo skrivnost ljubezni in njen plamen je dovolj močan, da jo požene k nadosebni žrtvi. Ga. Boltar-Ukmarjeva je tej izrazito danunzijevski ženi vdihnila vso polnost odrskega življenja, temen strah in obup v prvih prizorih, čudovito borbo za življenje v nadaljnjih, zadržano ljubezensko prisrčnost v drugem dejanju, na to pa elementarno silo v odporu zoper pohotnega starca in naposled v tretjem dejanju poduhovljeno lepoto odpovedi in žrtve za ljubljenega moškega, v katerem je prvič občutila človeško srce. Mila di Codra pomeni velik in osvajajoč uspeh prefinjene igralsko-poetične umetnosti ge. Boltar-Ukmarjeve.

Aligi je v nekem smislu še zagonetnejša oseba. V tem pastirju oživljajo neke atavistične skrivnosti, njegovo sanjarstvo in njegov notranji ognj rasteta preko pastirskega in kmečkega okolja. Navdaja ga pritajeni žar ljubezni in temni upor zoper očeta, zoper rodbino in okolje, obenem pa raste v nje mspreščajoči sen velike ljubezni in notranje svobode. Vladimir Skrbinšek je prodrl v odtenke te problematične postave in jo igral doživljajsko prepričljivo.

Lazarja di Roio, Aligijevega očeta, osebo, ki ima neko naliko v starem Blažiču iz Budakovega »Ognjišča«, je dal Ivan Levar s takimi markantnimi potezami, kakor odlikujejo le njegove najboljše, za vedno nepozabne vloge. Srečno je združil kmečko elementarnost z demonijo sle. V Candiji della Leonessa Marije Vere je zopet zaživela veličastnost mater, ki nam jih je ustvarila celo vrsto ta sijajna poznavalka in interpretka ženske duše. Izmed Aligijevih sester (Starčeva, Razbergerjeva, Levarjeva) je posebej stopila v ospredje Levarjeva v tanko občuteni vlogi dobre Ornelle, ki predstavlja v tej zmesi karakterjev element svetle in razumevajoče dobrote.

Mimo tolikih drugih sodelujočih je treba iti v tem okviru s priznanjem za njihove bolj ali manj pomembne deleže k celotnemu uspehu. Naj zaradi posebne značilnosti in igralske dognanosti izdvojim iz pestre skupine samo Nablocko v epizodni, a igralsko močni vlogi stare zelenjarke. Nekaj gibov in besed — a zaživi cel svet svojevrstne človečnosti.

Tri produkcije šole Glasbene Matice

Tri produkcije Glasbene Matice, ki so se vršile v dneh 14., 16. in 19. t. m., so zanimivejše po tem, kako prikazujejo splošno stanje naše glasbene mladine, kakor pa po nastopih posameznikov. Izmed petdeset točk, ki so jih obsegali vsi trije sporedi, je bila večina klavirskih, nekaj violinskih, nekaj deklamacij, ena violinčelova in nekaj orkestralnih. Klavir kot najbolj domač in vsaj v prvi dobi najlažje priučljiv instrument je torej najbolj priljubljeno glasbilo za začetnike, med tem ko že godala izkazujejo mnogo manj učencev, drugih orkestralnih instrumentov pa sploh nismo slišali. Problem, ki je tudi ob tej priliki takoj viden in pereč, je: nujna je vzgoja domačih instrumentalistov-orkestrašev, saj bomo le ob znatnem izboru mogli dvigati kvaliteto naših orkestrov, ki je baš v pihalih in trobilih nezanesljiva.

Sicer pa je ráven šole Gl. Matice postala v zadnjih letih znatno višja. Razveseljivo je poslušati malčke (in malčice), ki s tako prepričevalno gotovostjo podajajo svoje drobne skladbice večinoma na pamet, v dobri tehniki, tonu in čostikrat tudi v presenetljivo zreli dikciji. Baš z ozirom na te začetnike zasluži posebno omembo učiteljica Bradačeva, ne ravno zaradi velikega števila učencev, ki jih je pripravila za nastop, ampak zaradi vidnega, dovršenega obvladanja začetne tehnike, ki jo izkazujejo njeni učenci vsi do kraja. Z gojenci višjih stopenj sta se postavili učiteljici Bizjakova in Štrukljeva, lepe uspehe pa so imeli tudi ostali pedagogi kakor Gregorc, Ivančič, Hrašovčeva, Sancin, Dernovškova in Sonc. Posebno omembo zasluži basist Ladko Korošec (šola ravnatelja Betetta) zaradi svojega krasnega glasu, lepo izdelanega tona in dozorelega predvajanja. Jako dober je bil tudi nastop violočelista Kržana (šola Jerajeve), ki je pokazal čisto intonacijo, kar je pri godalcih-začetnikih redka izjema.

Obenem je šola Glasbene Matice doživela dogodek: dala nam je po vseh letih od zaključka prejšnje vojne sem svojo prvo absolventko, Bonsack-Kalan Majdo z šole ge. Marte Bizjakove. Da Glasbena Matica ni do letos imela lastnih absolventov, je popolnoma razumljivo, ker je bila do zadnjega časa tesno povezana s prejšnjim državnim konservatorijem, sedanjo Glasbeno Akademijo, kamor so vsi njeni količkaj zreli gojenci prestopali. Danes pa je položaj šole Gl. Matice drugačen. Ona nam mora ne samo pripravljati primerne gojence za Akademijo, ne samo nuditi kvalitativen pouk ljubiteljem glasbe, temveč tudi samostojno vzgajati v okviru svojega učnega načrta gojence tja do višje srednje stopnje in njihov študij s primernim absolutorijskim izpitom tudi potrditi. Vse to pa more izvrševati šola Gl. M. šele sedaj, ko ima zares vzoren učiteljski zbor, šolan pri najboljših slovenskih glasbenih pedagogih, preizkušen v praksi poučevanja pa tudi v praksi koncertnega nastopanja, ki širokogrudno odpira poglede na tehnične, slogovne in muzikalne probleme in daje količkaj dobremu pedagoškemu smislu polet in razvoj. Gospa Bonsack-Kalan je nastopila na drugi produkciji v veliki Filharmonični dvorani z dvema skladbama, z Novákovo Balado in z Albenizovo Seguidilo. Absolventka je očiten pianistični talent. Solidna, dokaj izpiljena tehnika, jasen energičen, poln ton, čustveno jako močno dojemanje in lepa pianistična igra, ki jo je pokazala tako v polno postavljenem Novakovem delu kakor v kapricioznі, tehnično že zelo težki Seguidili, vse to zbuja upe, da ima mlada pianistka pred seboj najlepšo razvojno pot, če bo v tem pravcu gradila naprej svojo klavirsko igro. Šola Gl. M. se z njo zares poseavi, nič manj pa s svojo vzorno učiteljico Bizjakovo.

Končno naj omenim še orkester, ki je v salonski postavi uspešno odigral svoj spored. Dirigent Jeraj, čigar ljubezen do muzike, pa tudi njegovo znanje in živo umevanje vsi dobro poznamo, je zlasti v prvi točki (Gluck: uvertura k operi Ifigenija) izdelal še nekoliko okorni orkester posebno dinamično dobro. Intenziteta podajanja je ostala tudi v drugih točkah za heterogene elemente orkestra na lepi višini, v majhno opreko z resnimi umetniškimi zahtevami pa je vendarle prišel spored, ki je precej brez potrebe med imeni kakor so Čajkovskij in Mascagni prinašal tudi Leharjev Valček. No, znova ne mislim načenjati vprašanja lahke glasbe. Rad priznam, da je za salonsko zasedbo orkestra kaj primerna, gotovo pa je manj primerna za pouk in glasbeno obzorje mladih orkestrašev, saj je toliko vrednega in prekrasnega materijala vse polno na razpolago.

Vse tri produkcije so bile primeroma dobro obiskane. **Marijan Lipovšek.**

ZAPISKI

Glas o dirigentu D. M. Šijancu in simfoničnem orkestru

»Il Piccolo di Trieste« je priobčil dne 19. t. m. daljšo, zelo ugodno oceno zadnjega simfoničnega koncerta. Kritik poudarja, da se je program odlikoval predvsem po kvaliteti svojih točk in da je posebno pozornost vzbudilo sodelovanje pianistke Rossane Orlandini-Bottai. Ogromna množica občinstva je pokazala silno sprejemljivost, s katero sploh dojema simfonične koncerte izredno muzikalno ljubljansko občinstvo. V nadaljnjem se zaustavlja kritik »Piccola« pri umetniški osebnosti mlade pianistke ge. Orlandini-Bottaieve in pri njenem odličnem uspehu v koncertu Rahmaninova. Pri tem je popolno ravnovesje interpretacijske prav kakor inspiracijske linije ustvarilo idealno sodelovanje z dirigentom, ki se je zdel odličen po razgibani čustvenosti. Zato — sklepa pisec — je koncert Rahmaninova s svojo večno lepoto vzbudil toliko navdušenja in ploskanja.

V zvezi s to točko in posebej še s Patetično simfonijo Čajkovskega poudarja kritik: Dušo in izraz te močne simfonije je do kraja izčrpal maestro Drago Marijo Šijanec s svojo lucidno interpretacijo, ki je bila posebno srečna v upoštevanju tempa, pri čemer sta se pokazali sigurnost in prefinjena čustvenost tega dirigenta, ki posveča največji del svoje umetniške dejalnosti prav simfoničnim koncertom. Iz orkestralne družine, ki se je v posameznih delih ojačila, je umel izvabiti maksimalno zmogljivost v poudarjanju odtenkov, v čistosti zvokov in v moči izraza. Tako smo Čajkovskega čudovito pesnitev, ki je tako polna psiholoških vrednot, slišali v vsej njeni mogočnosti.

Publikacije italijanske akademije. V Rimu so odprli razstavo knjig in časopisov, ki jih izdaja Kraljeva italijanska akademija. Med razstavljenimi spisi vzbuja posebno pozornost publikacija za albanske študije, iz katere je razvidno, da izhaja v Rimu tudi mesečnik, ki se bavi s splošno albanskimi vprašanji. Sekcija za Bližnji vzhod je objavila zanimivo publikacijo o islamskem svetu.

Italijanske drame na evropskih odrih. Društvo za meddržavne kulturne odnošaje na gledališkem področju je naštelo v gledališkem letu 1941-42. 67 italijanskih odrskih del, ki so se izvajala v neitalijanskih gledališčih. 50 izmed njih so igrali z velikim uspehom v približno 400 gledališčih.

Na visoki preži

Eden najuspešnejših načinov, ki jih lovec uporablja za zasledovanje in plenitev divjadi, je ta, da si pripravi na kakem visokem drevsu ali kako drugače na višjem mestu sedež ali stojišče, s katerega ima razgled na vse strani.

Tako oprezovališče je v bogatih loviščih prav udobno napravljeno, popolnoma podobno prižnici, kjer lahko sedita dva človeka. Naši lovski čuvaji tudi imenujejo te visoke sedeže prižnice, čeprav največkrat ne odgovarjajo temu nazivu. Žal da doslej še nimamo stalnega imena. Dr. Lovrenčič je svoj čas predlagal naziv »višnjak«, dr. Lokar »obršnjak«, sam se v svojih spisih poslužujem naziva »visoka preža«, ker grem s stališča, da sem vedno, kadar mirno čakam na enem mestu divjad, na preži.

Tega izraza se poslužujejo zlasti v Ribniški dolini in okolici, ker res najbolj odgovarja mirnemu čakanju.

Na preži sem tudi, če z višjega mesta, n. pr. z drevesa, oprezujem in čakam. Da me pa razumete, kdaj prežim z višjega mesta, pravim, da sem na visoki preži, dočim sem, če čakam na tleh, le na preži (abstraktno).

Na visoki preži (konkretno) čaka lovec na medveda, divje prašiče, jelene, srnjake, lisice in celo na zajce, ko se vračajo zjutraj s paše. Visoka preža je bolj ali manj udobna; včasih je to popolnoma zaprta koliba s strelnicami, zlasti za medvede in jelene, da še lahko ležiš notri. Najnavadnejša preža je pa udoben sedež za dve osebi z ograjo spredaj in ob straneh, da lahko obesiš in pri strelu nasloniš puško in se lahko obračaš na vse strani. Druge so manj udobne samo z enim sedežem ali celo samo s stojiščem, da se niti ne moreš obračati.

Visoka preža se največkrat napravi na drevesu, ki ima močne veje, ali na dveh skupaj stoječih drevesih. Na velikih posekah, kjer ni dreves, se pa zgradi visoka preža posebej. Tudi se porabljajo prenosljive lestve s sedežem na vrhu, te potem prislonimo na kako drevo.

V boljših loviščih, zlasti kjer je veliko srnjadi, je napravljenih veliko visokih prež in ima navadno vsaka svoje ime, n. pr. osmerakova preža, s katere se je enkrat uplenil srnjak osmerak, ali generalova preža, katero je počastil kdaj neki general, ali preža pri svinjski kotli, ker stoji poleg luže, v kateri se radi valjajo divji prašiči. Če pride v lovišče več lovcev isti dan, jim lovski gospodar odkaže visoke preže s tem, da jih kar imenuje in potem lovski čuvaji lahko odvedejo goste na preže.

Naj navedem nekaj primerov, ki sem jih doživel na visokih prežah, predvsem zgodbo, ko sem bil prvič na visoki preži in dva slučaja, ko preža ni ustrezala.

* * *

Ranjki moj prijatelj Fric, ki je imel v najemu bogato lovišče srnjadi, me je povabil na srnjaka. Moje veselje je bilo zelo veliko, kajti do takrat sem srnjaka ali srno uplenil le na pogonih in na zalazu.

»Lovec Te bo peljal na visoko prežo, toda povem ti, da se ne ganeš gori in da mi s kajenjem ne osmradiš gozda, sicer ne boš ničesar videl,« mi je prijatelj dajal navodila, ki sem si jih dobro zapomnil.

Gozd je bil lastno lovišče zelo bogatega aristokrata, ki ga je smotrno izkoriščal, zato je bila spodnja rast očiščena in je bilo veselje pogledati visoke in debele smreke in jelke. Med temi so bile deloma zarašče ne kraške dolinice, ki so dajale dovolj zaklonišč srnjadi.

Polno sem užival, ko sva z lovcem stopala po tem lepem gozdu in ko sem srkal zdravilni vonj igličarjev.

Prišla sva do debele smreke, na kateri je bila v višini 10 metrov napravljena udobna prižnica. Po navpični lestvi sem zlezel nanjo, dočim je lovec odšel.

Sedel sem na udobno klop in obsedel s puško na kolenih kakor kip, vpoštevajoč prijateljeva navodila. Le oči so švigale naprej in na stran, kolikor so mogle, kajti glave si nisem upal premakniti. Kolikokrat sem se kasneje smejal samemu sebi, ker bi se v taki višini prav lahko gibal in tudi kadil po mili volji. Zdaj se pa niti premakniti nisem upal. Lepo junijsko popoldansko sonce me je nekoliko odškodovalo za mirno držo. Tako sem nepremično ždel in gledal v gozd, ki je bil zaradi očiščene spodnje rasti precej pregleden med drevesnimi debli. Muzal sem se vevericama, ki sta se podili gorindol po deblih, opazoval ptice in mravlje, ki so se sprehajale po ograji prižnice.

Bil sem že ves trd od mirne drže ko začujem za seboj na tleh rahel pok suhe vejice. Ušesi sem še bolj napenjal, toda ozreti se nisem upal. Ostalo je vse tiho v nemi gozdni tišini, niti najmanjšega šuma ni bilo čuti v bližini.

Ko sem tako metal oči naprej in v stran, opazim rdečo liso na desni strani.

»Naj bo, kar hoče,« si mislim in okrenem glavo na desno, da bolje vidim.

Kakih šest korakov od smreke, ki sem na nji sedel, je stal stasit srnjak, lep šesterak, zdaj mulil poganke na grmu, zdaj dvigal glavo in strigel z uhlji.

Bil sem v velikih zadregi! Če hočem puško dvigniti in nameriti na srnjaka, moram napraviti gibe, a kaj potem? Gotovo bo srnjak odskočil, če se zganem. Revež nisem pomislil, da srnjak ne gleda kvišku na mene, ki sem bil 10 metrov nad njim. Bil sem ves vročičen in tresel sem se v lovski mrzlici, zlasti ko je srnjak stopil naprej in se počasi oddaljeval.

Živčna napetost je trajala le nekaj sekund, meni se je pa zdela to cela večnost. Vendar sem se opogumil premaknil puško na kolenih in naravnal cev skozi špranjo v ograji na srnjaka. Kje bi si upal puško dvigniti k licu! Toliko sem jo premaknil, da je bila v ravni črti z desnim očesom. Tako sem meril oddaleč po cevi navzdol v srnjakovo pleče in sprožil.

Spominjam se, da sem živčno skrajno napet po strelu (ali med strelom) oči zaprl. Ko jih odprem, vidim: srnjak leži negibno na tleh.

Najrajši bi zavriskal. Vse skupaj pustim na prižnici in zletim, ne splezam, po lestvi navzdol. Skočim k srnjaku in najprej dvignem glavo. Lepo rogovje, da takega še nisem imel! Sedem k srnjaku in ko sem kadil cigareto za cigareto, da se poleže razburjenje, sem medtem božal rogovje in obračal srnjaka, da vidim učinek strela. Zadet je bil v živo skozi srce in pljuča, da nabrž niti strela ni slišal.

Medtem je prišel lovec in mi že od daleč klical: »Lovski blagor«! Stopil je k smreki in odtrgal zeleno vejico, ki mi jo je podal na svojem klobuku. Krepko sem mu stisnil roko in zataknil vejico za klobuk.

Ko sem potem v koči pripovedoval prijatelju, kako sem bil miren in negiben na preži, se je poredno namuznil in rekel: »Viliš, zato si pa imel uspeh!«

Seveda takega kipa nisem pozneje nikoli več predstavljal, vendar mi je mirno ždenje na preži — včasih po več ur — prineslo res številne uspehe.

* * *

Naj navedem še moje prežanje drugič in tretjič na drevesu, oboje združeno z nič kaj prijetnim spominom.

Na visoki bukvi je bil napravljen sedež iz dveh palic in za oporo nog ena palica. Ko sem se vsedel na sedež, sem lahko le naprej gledal in malo vstran, kajti izključeno je bilo, da bi se mogel obrniti. Pa to ni bilo potrebno, mi je rekel lovski čuvaj, ki me je pripeljal, kajti srnak prihaja vsako jutro in večer na poseko, ki se je razprostirala pred menoj v položni strmini. Pod prežo je bil potoček, za menoj pa gozd. Iz tega gozda je prihajal srnjak, pil v potočku in se potem pasel na poseki.

Čuvaju sem izročil nahrbtnik in splezal na drevo. Poprej je čuvaj še izjavil, da pojde nekaj sto metrov na desno, da ga srnjak ne ovoha.

Negibno sem ždel na nič kaj udobnem sedežu in čakal. Sonce je počasi tonilo za pred menoj ležečim hribom, ptice so druga za drugo utihnile in le vreščeča šoja je preletavala nad poseko.

Kosti so me začele boleti in bil sem že skoraj trd, ko se je pričelo mračiti. Ob tem času mora priti zaželeni, mi je med potom zatrjeval lovec, zato sem še potrpel.

Nenadno mi je kar nekaj reklo, da se bliža težko pričakovani. Zato sem stisnil puško na kolenih.

»Bav, bav, bav, bav, bav, bav!« — nenadoma odskok kakih 10 korakov za menoj in žival zdirja nazaj v gozd.

Kaj je bilo, nisem videl, ker se nisem mogel obrniti, toda prepričan sem bil, da je bil srnjak, ki ga je nekaj splašilo in je zato prestrašeno bavkal.

Nesmiselno bi bilo, da bi še ostal na drevesu, zato sem splezal na tla, da vidim, kaj je obrnilo srnjaka od navadne poti. In res! Kakih 10 korakov za prežo vidim ležati svoj nahrbtnik! Čuvaj ga je tam pustil, ker se mu najbrž ni ljubilo nositi ga okrog. To je splašilo srnjaka, ko je ovohal duh po svojem najhujšem sovražniku! O Selan, Selan!

* * *

Nekaj dni pozneje smo šli v Babni dol. »Danes ga boste pa gotovo dobili,« mi je pravil Selan, ko me je peljal k preži.

Drevo je stalo ob plitvem potoku. Spredaj je ležal travnik, za travnikom gozd, zadaj za prežo pa spet gozd; vse v ravnini.

»Srnjak se pripase po travniku, gre prav pod drevesom čez potok in dalje v gozd,« mi še pravi Selan in odide, ker je moral še dva druga peljati na preže.

No, si mislim, danes se pa mora posrečiti, saj je srnjak tako rekoč privezan.

A ko stopim do šibkega gabra, mi takoj upade upanje. Splezam gori, drevo se maje sem in tja in ko iščem sedež, ga ni bilo. Samo ena deščica je bila, da sem lahko stal na nji. Z eno roko sem se moral držati šibkega debla, z drugo držati puško. Kako naj streljam z obema rokama, si nisem bil na jasnem. Poskušam držati puško z njima, naslonivši se s hrbtom na deblo, tedaj se začne majati drevo ko v hudem vetru. Vsak gib, ki sem ga napravil, je zamajal drevo in zahreščala je deska pod nogami. Najrajši bi pošteno zaklel in splezal doli, toda želja, videti srnjaka in ga morda le še na ka način vpleniti, me je zadržala na drevesu.

Ker je bilo že pozno proti večeru, nisem dolgo čakal. Iz nasprotnega gozda se pokaže rdeča lisa in že stopi na travnik stasit srnjak — šesterak. Trudim se dvigniti puško, čeprav se maje drevo, toda grm ob potoku mi zakrije srnjaka. Ni dolgo trajalo, ko se pripase okoli grma in obstane ob potoku. Obsojen sem bil, da ga mirno gledam, ker vsak moj gib bi zamajal drevo in bi deščica zahreščala.

Srnjak lepo počasi pije in potem v širokih korakih stopa čez vodo ter pride kaka dva metra proč od mojega drevesa na suho. Tu se precej časa mudi, obercč zelišča ki so mu prav ugajala. Gledam, gledam lepo žival kake štiri metre pod nogami; vidim visoko, lepo razkrečeno rogovje z dolgimi izrastki in do polovice jagodičastimi stebli in trpim — peklenske muke.

Vedel sem: kakor hitro se zganem, se zamaje celo drevo in mi zahrešči pod nogami; lepi prizor, ki mi morda nikoli ne bo tako blizu dan, pa mahoma izgine. Rajši sem se torej odrekel zelo dvomljivemu uspehu in imel tuči pri tako bliskem opazovanju velik in poln užitek. Srnjak se je skoraj četrt ure pasel okrog mene in se potem počasi oddaljeval v gozd. Šele ko med drevjem nisem več videl rdeče lise sem tiho splezal z drevesa.

Selan jih je slišal, toda režal se mi je: »Če bi bili polovico tako težki kakor ste pa bi šlo!«

Dr. R. M.

Drago Kocjančič:

Če so ljudje vražjeverni

I.

Nekje tam daleč, saj je vse eno kje, leži vas Griva. Ni v njej baš lepih hiš, a grdih tudi ne. Na sredi vasi stoji cerkvica z visokim stolpom, zraven nje pa je župnišče. Za cekvico se dviga strm hrib, nanj vodi ozka pot. Ob poti stoji vegasta bajta. V njej stanujejo Kočarjevi. Tukaj se godi naša povestica.

V nedeljo po maši so prišli v Grivo cigani. To so zelo prebrisani ljudje. Prerokovati znajo, koliko časa boš živel, ali koliko živine ti bo poginilo. Le škoda, da jih je treba tako drago plačevati, večkrat pa si vzamejo sami.

Prišli so tudi h Kočarjevim. Ti so jim potožili, da sta jim poginila že dva prašiča. Rekli so jim, da jim bodo dali pet klobas in dva hleba kruha, če jim povedo, kaj je bilo temu vzrok.

Cigani so dejali, naj gresta oče in mati Kočarjeva v svinjak, mati naj poklekne pred edinega prašiča, ki je ostal živ, in naj mu prigovarza: »Moj zlati prašiček nikar ne pogini!« dokler ji ne bodo rekli, da je dovolj. Oče naj mel tem drži prašiča za rep in ga vleče. Če bo začela žival cviliti, bo to pomenilo obljubo, da ne bo poginila.

Tako sta tudi storila. Oče je prašiča vlekel za rep, mati pa mu je prigovarjala »Moj zlati prašiček, nikar ne pogini!« Prašič je zacvilil — seveda, ko ga je oče potegnil za rep.

Cigani so med tem gospodarili po hiši, da je bilo joj. Premetali so vse kotičke, pobrali vse klobase in kruh. Nato so jo odkurili.

Kočarjevima se je čudno zdelo, da ju šniso poklicali, zapustila sta prašiča in odšla pogledat, kaj se je zgodilo.

Potem si pa kar sami mislite, kaj sta videla.

II.

V neko vasico blizu Kranja je prišla ciganka. Vedela je, da so na deželi ljudje precej vraževerni. Polajnarjevemu očetu je dejala, da mu bo prorokovala bodočnost. Zahtevala je vode, soli in šivanko. Vodo in sol je zmešala, nato je šivanko vtaknila v mešalnico. Ko je to storila, je očetu Polajnarju zabodla šivanko v suknjo in dejala, če bo šivanka zarjavela, mu vse slabe sivari ne bodo mogle škodovati.

In glej, šivanka je res zarjavela!

Ciganka je rekla, da je oča lahko brez skrbi, ker ga čakajo same dobrote — za svojo umetnijo pa je zahtevala celega kovača. Oče Polajnar ga je res plačal, saj ni niti od daleč pomislil, da mora kovina v slanici pač po sili zarjaveti. Šele pozneje se mu je posvetilo, da ga je njegova lahkovernost grdo poplačala. Takrat pa je ciganka ljudi goljufala že onkraj gore.

Po kateri poti pride poštar v hišo

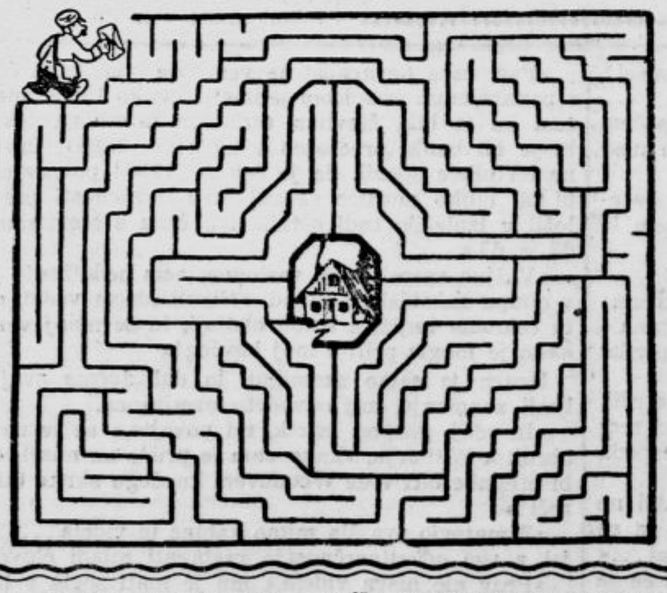

Junijska „Dobra knjiga“

V prvi polovici prihodnjega meseca ne v zbirki »Dobri knjigi« izšel njen deveti roman. Naročniki bodo to pot prejeli delo moderne italijanske pisateljice ALBE DE CESPEDES:

„NAZAJ NI POTI“

V blagodejnem nasprotju z večino ženskih romanov »Nazaj ni poti« (»Nihče se ne vrne«) ni kaka tesna avtobiografska izpoved, temveč obravnava mnogostransko snov, sega v različne svetove in riše najrazličnejše značaje. S srečno fantazijo, finim psihološkim čutom in toplim vživetjem nam razpleta pisateljica zanimivo zgodbo iz življenja moderne mladine. Dekliški penzionat je zunanji okvir, v katerem so nanizane neenake usode mladih ljudi. Vsakomur od njih je odkazana svoja pot, a vendar jim je vsem skupno: globoko življenjsko spoznanje, da preživljenega ne moremo več izbrisati, da življenje zmorom samo beži in se nikoli ne vrača, da ni več mogoče začeti res znova, da — nazaj ni poti.

Naročite se na romane DK!

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

45

Detektivski roman

»Zdi se mi, da vem, kaj pomenijo te besede. Med potekom procesa mi je vaš mož ukazal, naj odpustim vse služabništvo, ker ni hotel, da bi ga videli, ko je bil obtožen umora. Ostala sta le dva stražarja, ki sta imela eno hčerko. Takoj ko sem prejel vaše pismo, sem poiskal te ljudi in izvedel sem, da je bilo dekletu naročeno, naj napravi red v hiši, ki je bila postavljena na glavo. Dekle se ne spominja, da bi našlo strgano pismo, spominja pa se, da so smeti, ki so se nabrale tega dne, spravili na kup v vrtno lopo, kjer se nahajaja še danes. Storil sem še neke druge korake. Spomnite se Dexterjevih besed, ki jih je bil zabeležil Benjamin. »Št. 9. Calderhaws. Vprašati po Dandiju. Nimate dnevnika. Povedal vam bom skrivnost na uho: Dnevnik ga bo izdal.« Ukazal sem enemu svojih uradnikov, naj gre v Caldershaws, v zloglasno mesto blizu Edimburga in naj povprašа tam po Dandiju. Moj uradnik je izvedel, da se nahaja na številki 9 trgovina s starim železom, katere lastnik je Dandi. Nadalje je moj uradnik izvedel, da je petnajst ali dvajset dni pred smrtjo gospe Macallanove napravil Dandi dva ključa po odtisu, ki ga je dobil od neznanega človeka. To skrivnostno naročilo se je zdelo Dandiju nekoliko sumljivo, zato je skrivaj povpraševal po neznanem naročitelju in izvedel, da je bil to Dexter. Dodajte te podatke k dejstvu, da je Dexter poznal dnevnik vašega moža in razumeli boste, da so bili odtisi njegovi. Kar zadeva mene, je Dexter edini odgovoren za smrt gospe Macallanove. Kako in do katere [illegible]? To je [illegible] to dokazati in ne vem, ali bo to, kar je izpovedal v stanju duševne zmedenosti, veljalo kot resnična izpoved. Vsekakor, ako se bo vaš mož v pričakovanju sodbe zadovoljil s tem lokazom, tedaj ne bo moral biti več dolgo ločen od vas. Med tem bova jaz in gospod Benjamin nadaljevala raziskovanje.«

To mi je na mah razjasnilo vzrok Benjaminovega odhoda.

Pismo, ki sem ga prejela od njega, se je glasilo?

»Mislim, da je zadeva, ki vas tako živo zanima, začarala tudi mene. Dobro veste, kakšen lenuh sem in da imam dovolj časa in denarja; nahajam se v Gleninchu in sem po advokatovem naročilu zaposlen s tem, da brskam po kupu smeti.«

Sledil je popis njegovega opravila in tega kar je bil že opravil.

Dva dni zapored so ljudje, ki jih je bil najel in plačal, brskali po kupu smeti in odpadkov. Na vrhu so našli med drugim mnogo koščkov papirja. Benjamin je s pomočjo svojega mladega prijatelja, profesorja kemije, ki se je že odlikoval v raziskavanju papirja, pregledal koščke. Vse te koščke, ki so bili popisani z isto roko, so zbrali v posebno škatljo. Nekatere izmed njih je spoznal advokat Playmor, ki je trdil, da jih je popisala gospa Macallanova. Po tem odkritju oba raziskovalca nista več rabila lopate, temveč sta jela pogumno brskati z rokami med odpadki. Kočljiv posel ločiti te koščke papirja in iskati tiste, ki so se skladali z njimi, je moral opraviti mladi kemik. Toda to delo ni bilo lahko. Lističi so bili popisani z obeh strani in šele po ponovnih preizkusih je bilo mogoče sestaviti koščke, da je dobil pismo, ki ga je bil strgal Dexter.

Naposled je bilo pismo popolnoma sestavljeno razen nekaj odlomkov, ki jih ni bilo mogoče najti, katerih smisel pa se je dal slutiti iz ostale vsebine.

Takole se je glasilo to pismo:

Dvajsetosmo poglavje

ŽENINO PISMO

Gleninch, 20. okt. 18..

Moj dragi mož,

povedati ti moram nekaj neprijetnega o enem izmed tvojih najstarejših prijateljev.

Ako bi mi izkazoval več zaupanja, bi ti to povedala, mesto da ti pišem.

Človek, pred katerim te svarim, je gost v tvoji hiši in je najbolj hinavski in najpodlejši človek, kar jih poznam. Spomni se, da sem ugovarjala, ko si mi sporočil, da mora priti naš gost. Ako bi mi dal časa, da bi ti pojasnila svoj odpor, bi ti povedala, zakaj ga nisem marala, toda ti me nisi maral poslušati in si mi očital, da sem mu nenaklonjena zavoljo njegove pohabljenosti. Ne, hotela sem te opozoriti, da me je Dexter nekoč prosil za roko in iz gotovih razlogov sklepam, da njegova strast do mene še ni ugasnila. Vsekakor sem se nadejala, da bo že iz obzira do tebe znal zadušiti svoja čustva. Mesto tega me je že čez nekaj tednov, odkar se je nahajal v naši hiši, začel preganjati s svojimi ljubezenskimi izjavami. Ko se je prepričal, da te globoko ljubim in da ga nikdar ne bi uslišala, te je začel obrekovati pred mano, trdeč, da mi lahko dokaže, da preklinjaš trenutek, ko si se oženil z menoj.

Dolgo sem se borila, toda izkušnjava je postala prehuda. Tako te ljubim in Dexterjevo obrekovanje je vzbudilo odmev v krutem dvomu, ki mi grize srce.

Tedaj mi je dejal, da mi lahko omogoči čitanje tvojega dnevnika. Da je lahko zavratno prišel v mojo sobo, je odnesel ključ od vrat kabineta in priznati ti moram, da sem pristala, da me obišče, ker sem hotela vedeti.

Vem, da sem ravnala podlo, ko sem poslušala tega lažnivega prijatelja in da te moram posvariti pred njim. Danes, ko boš ti odšel, mora priti k meni kakor običajno proti drugi uri. Dejala mu bom, da mi ni dovolj, ako samo pogledam v tvoj dnevnik in ga bom skušala prigovoriti, naj mi ga prinese jutri ob isti uri. Ti odidi kakor vedno, toda vrni se takoj, pojdi iskat dnevnik, ki ga ne boš našel. Tedaj pridi pred vrata kabineta in ko mi ga bo Dexter bral, ga boš zalotil s tvojim dnevnikom v rokah.

Bojim se, Evstahij, bojim se tega človeka in njegove divje strasti!«

Toda pismo ni prišlo v naslovljenčeve roke.

Ta hudič v človeški podobi je prišel skrivaj v sobo gospe Macallanove, moral ga je ukrasti iz njene omarice in v napadu blazne ljubosumnosti je skoval svoje okrutno maščevanje. V omarici je bil tudi arzen in med tem ko sta gospa in bolničarka spali, mu je bilo lahko pomešati ga med zdravilo. Zdravilo, ki ga je Macallan podal zvečer svoji ženi in ki ji ga je dala zjutraj bolničarka, je dovršilo svoje delo.

Zločin je padel na moža in Dexterjevo maščevanje je tako zadelo moža in ženo hkratu.

Toda pozneje se je Dexterju vrnil zdrav razum in ko se je osvestil, ni mogel prenesti misli, da bi moral njegov prijatelj na vislice. Zato ga je skušal rešiti, s tem da je hotel preprečiti uradnikom, da bi se polastili dnevnika in s tem, da je obdolžil zločina gospo Beaulyjevo.

ZAKLJUČEK

Brzojavka moje tašče me je nujno klicala v Pariz.

Moj mož, ki je okreval po rani, ki jo je dobil v bitki, je hotel odpotovati v Anglijo, a se je moral ustaviti v Parizu, ker je bil preveč slab, da bi lahko nadaljeval potovanje.

Da bi mi prihranila skrbi, mi tašča ni hotela ničesar izdati.

Takoj sem se pripravila na pot, ko sem se s težkim srcem poslovila od svojega starega prijatelja Benjamina.

Naslednji večer sem bila že v bližini svojega moža. Bil je tako slaboten, da ni mogel dvigniti glave z blazine. Pokleknila sem k njemu in ga poljubila. Njegove zastrte oči so se zasvetile in zašepetal mi je:

»O, zdaj lahko začnem spet živeti. Naj pride kar hoče, ne zapustim te več.«

»In s polno pravico ti lahko sporočim, da je moj cilj dosežen. Našli smo dokaze za tvojo nedolžnost in z zaupanjem lahko pričakuješ odgovora od sodišča. Med tem pa bova živela daleč od kraja tvoje žalostne preteklosti, kakor bi bila storila, ako ne bi poznala skrivnosti v Gleninchu.«

(Konec.)

Kaj vem, kaj znam!

241. Kdo je izrekel stavek »O tempora o mores«?

242. Kje je Oscar Wilde odsedel svojo kazen?

243. Kdo je ustanovil prvi otroški vrtec?

*

244. KRIŽANKA

Vodoravno: 1 natrijeva sol; 3 riba 6. latinski predlog, 8. romanski spolnik; 9. globel, jarek; 12. vzklik; 13. kratica za »delo« (lat.); 14 krajevni prislov; 15. vodna žival, členar; 16 španski spolnik; 18 nikalnica, 19. napad; 21. kratica za latinsko »prav tako«, »lalje«; 23. spodbujevalnica; 24 vrečevina; 25. lik jajčaste oblike.

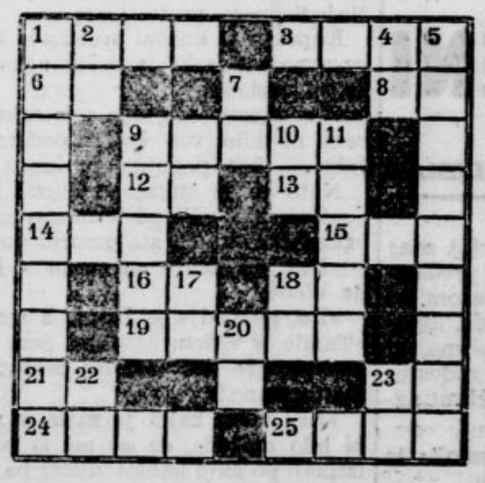

Navpično: 1. zdravilišče (tujka); 2. predlog; 4. znak za prvino; 5. lepilo; 7. veznik; 9. zrel; 10. predlog; 11. mesec; 17. znak za prvino; 18. predlog; 20. osebni zaimek; 22. krajevni prislov; 23. znak za prvino

* * *

Rešitev nalog 20. t. m.

237. Dunajska Državna opera je večja od pariške Velike opere, in sicer ima 2263, kakšnih 50 sedežev več nego ta.

238. Zadnja avstrijska kolonija je bila otok Jan Mayen v polarnem morju, ki jo je odkrila Weyprechtova odprava 1882 in je šele 1924 pripadel Norveški.

239. Glavno mesto države Washington je mesto Spokane, ne pa mesto Washington, kakor mnogi mislijo. Mesto Washington leži v distriktu Columbiji in sploh ne v državi Washington.

*

240. Pozabljivi slikar.

Slikar je bil pozabil na svojo senco na zidu, saj je imel nizko sonce premo za hrbtom.

Zanimiv nebesni pojav. V Kodanju je te dni na tisoče meščanov opazovalo zanimiv pojav v zraku nad nekim zalivom, ki leži v smeri proti Švedski. Nad horizontom se je prikazala podoba skale z majhnim zalivom. Skala je bila na oko podobna Gibraltarju. Pojav je bil tako jasen, da so gledalci razločili grmičje, da, celo posamezne travne bilke, pa tudi visoka poslopja. Fata morgana je trajala od 21.30 do 23.30 ter je potem izginila v jasni noči. Strokovnjaki menijo, da je bil nebesni pojav posledica vročinskega vala.

SANJE

»Pavle, nocoj se mi je sanjalo, da si mi kupil nov klobuk!«

»No, to je pa prvi tvoj klobuk, ki me ni nič stal.«

SPORT

Spet pestra nogometna nedelja

7 prvenstvenih tekem, med njimi najvažnejša Ljubljana - Dopolavoro t. t. ob 17. na igrišču ob Dunajski cesti

Življenje po naših nogometnih travnikih postaja živahnejše in pestrejše od nedelje do nedelje. Ne samo, da se prvenstveno tekmovanje v obeh divizijah bliža koncu prve polovice in bo odslej dalje enako pomembno vsako srečanje, ne glede na to, ali pojde samo za potrditev izida v prvem delu tekmovanja ali pa za morebitni popravek neuspeha v njem, so se osmim glavnim udeležencem iz obeh prvenstvenih skupin pridružila še rezervna in mladinska moštva, ki bodo v bodoče tudi vsako nedeljo imela svoj nogometni življav, večinoma v dopoldanskih urah, da bodo popoldne lahko med gledalci primerjala svoje križe in težave z uspehi ali neuspehi svojih starejših tovarišev. Jutrišnja nedelja je prva v nogometnem prvenstvu rezerv in mladine, obenem pa tudi zadnja v uvodnem delu tekmovanja I. in II. divizije. Njen spored bo trajal od 9.15 z majhnimi presledki tja do večera ter obsegal vsega 7 nogometnih tekem, tako da bodo prijatelji te igre lahko izbirali na pretek, kje in kdaj si bodo privoščili primerno zalogo nogometnega veselja.

Med vsemi prireditvami te nedelje zavzema seveda najvažnejše mesto

prvenstvena tekma iz I. divizije,

v kateri bosta to pot igrali za točke enajstorici **Ljubljane in Dopolavora t. t.** Že včeraj smo o obeh nasprotnikih te tekme napisali nekaj splošnih pripomb in danes prav za prav ne vemo nič novega o njih. Iz zadnjih službenih objav nogometne zveze smo izvedeli, da je bil igralec Dopolavora Roth te dni kaznovan s prepovedjo nastopa tja do 31. t. m., tako da danes ne bo mogel zastopati barv svojega kluba na terenu. Moštvo iz tobačne tovarne, ki mu v tej tekmi gotovo ne bo posejano z rožicami in bo moralo napeti vse sile, če se bo hotelo častno rešiti te najkočljivejše naloge v dosedanjih šestih nedeljah, bo zaradi odsotnosti tega požrtvovalnega moža še nekoliko okrnjeno, tako da skoraj res nič dobro ne kaže onim, ki mislijo staviti na presenečenja ali celo na zmago tobakarjev. Belo-zeleni so letos v prav dobri formi — seveda primerjani z domačo okolico — in so vse letošnje tekme za točke ali tudi brez njih »odbili« v prav dopadljivi formi. Izredno je ugajala pri tem skoraj dosledno njihova napadalna vrsta, ki je odlično vigrana in tudi dobro razpoložena za streljanje, tako da čaka Dopolavorce jutri prav za prav velika defenzivna partija, v kateri bo šlo v glavnem za to, da poraz, ki je neizbežen — to seveda z onim splošnim pridržkom, če žoga ne bo dobila svojih muh prav takrat, ko jih nihče ne bo pričakoval — ne bo prehud in se bo dal kolikor toliko uvrstiti med ostale izide iz prvenstvene tabele te divizije

Tekma bo na igrišču Ljubljane ob 17.

Na istem igrišču bo dve uri prej še

drugorazredna tekma za točke,

v kateri se bosta sestali moštvi Viča in Žabjaka. Po včeraj objavljenih sklepih nogometne zveze se je stanje v prvenstveni tabeli — kolikor se nanaša na Korotan in Žabjak, od katerih je slednji s priznanjem zmage nad Korotanom brez boja dobil dve točki — bistveno spremenil v korist tega najmlajšega in najšibkejšega udeleženca, precej poslabšal pa za enajstorico Viča, ki je zdrsnila na zadnje mesto. V teh okoliščinah bo jutrišnje srečanje med Vičem in Žabjakom samo potrdilo trenutno stanje, ker je komaj verjetno, da bi se Vičani bili v tej tekmi lotili posla na zelenem polju s takimi sposobnostmi, da bi si lahko z morebitno boljšo razliko golov pomagali kamor koli drugam z dosedanjega neprijetnega mesta. Tako moramo že računati na skoraj prijateljski obračun med obema moštvoma, kajti za zdaj se v vrstnem redu štirih udeležencev iz II. divizije skoraj ne bo dalo nič spremeniti.

Tekma bo ob 15. tudi ob Dunajski cesti.

Tekme rezerv in mladine

Kakor smo rekli, se jutri začne prvenstveni ples tudi med rezervami in mladino. Za tekmovanje rezerv se je priglasilo 6 moštev, mladinska moštva pa so poslala vsa društva in jih bo torej 8. Prvo kolo obsega naslednja srečanja:

na igrišču Hermesa: ob 9.15: Vič mladina—Mars mladina,
ob 10.15: Mars rezerva—Hermes rezerva,
na igrišču Ljubljane: ob 9.15: Žabjak mladina—Dopolavoro t. t. mladina,
ob 10.30: Mladika mladina—Ljubljana mladina,
na igrišču Korotana: ob 10: Ljubljana rezerva—Korotan rezerva.

Kakor nas obvešča tajništvo Marsa, sta za jutri določeni še dve tekmi med temi najnovejšimi kandidati za prvenstveni časti, in sicer obe na igrišču Marsa za Kolinsko tovarno.

Tamkaj se bosta ob 9.15 srečali enajstorici junjorjev Viča in Marsa, ob 10.15 pa rezervni moštvi Hermesa in Marsa.

Tako se bo torej število jutrišnjih tekem za točke vseh vrst povečalo na reci in piši — devet s skoraj 200 nastopajočimi.

Prireditve za atlete pozneje

Lahkoatletska zveza v Ljubljani sporoča:

Ker ni na razpolago sportnih igrišč, sta obe propagandni lahkoatletski prireditvi: moška 23. t. m. in ženska 30. t. m. odloženi na nedoločen čas.

Zbor lahkoatletskih sodnikov (službeno). Obveščamo vse gg. sodnike, ki so bili odrejeni v sodniški zbor za moško propagandno tekmovanje dne 23. t. m., da se je zaradi še neurejenega igrišča tekmovanje preložilo za nedoločen čas. Prav tako je preloženo žensko propagandno tekmovanje, ki bi moralo biti 30. t. m.

Z Gorenjskega

V Domu dela v Celovcu je govoril nadomestni pokrajinski vodja Thimel koroškim in gorenjskim poverjenicam Nemške delavske fronte. Razložil jim je sedanje stanje in važne naloge obratnih in krajevnih poverjenic. O gospodarskih nalogah koroških žena je predaval Maier-Kaibitsch. Deželna ženska voditeljica Mitterwallnerjeva je govorila o potrebi vzajemnega delovanja ženskih vodstev, deželni socialni upravnik Berger pa je dal ženam navodila za socialnopolitične naloge.

Sodobna gozdna vprašanja so obravnavali na zborovanju gozdnih veleposestnikov, ki so se zbrali te dni v slavnostni dvorani Koroške kmetske zveze v Celovcu. Predaval je glavni štabni vodja dr. Sandtner. Rekel je, da se vzajemno delovanje kmetijstva in gozdne uprave na Koroškem in na Gorenjskem dobro obnaša. Poleg prehrane bo zagotovljena tudi oskrba z lesom iz zasebnih gozdov.

Štajerska mladina na Koroškem. Štajerska mladinska godba iz Gradca je bila povabljena na Koroško, da bo igrala pri slovesu prostovoljske divizije SS »Hitlerjugend«. Pri slovesu bosta navzočna državni mladinski vodja Axmann in državni vodja SS Himmler. Nadalje bo ta godba sodelovala pri kulturnih dneh v Solnogradu.

Spodnja Štajerska

Vsak košček je prispevek h končni zmagi. To je geslo na Spodnjem Štajerskem, ko se prične zbirka starih ostankov in odpadkov. Mariborski dnevnik daje podrobna navodila, kaj vse se bo zbiralo: kosi in cunje iz volne, bombaž, platno, lesna volna, svila, umetna svila, juta, ponošeno perilo in stare obleke, kravate in stare zastave, copatei jopice, plašči, klobuki in čepice, čevlji in škornji in kar koli more domačija pogrešiti. Gospodinjam je naročeno, naj mirno pregledajo svoje zaloge, kjer bodo gotovo našle kak ostanek, ki ga bodo oddale v času zbirke od 23. maja do 12. junija.

Novi grobovi. V Mariboru sta umrla 61-letna zasebnica Ivana Tarkoševa in 54 letni brivski mojster Otmar Rešeneger. V Ptuju je umrla daleč na okoli znana 57 letna trafikantinja Rozina Kamenšakova. V Hočah je umrla vdova po šolskem upravitelju ga. Marija Mejovškova. Pokopali so jo v četrtek popoldne.

Kmetijska propaganda. V minulem zimskem polletju je bilo na Spodnjem Štajerskem 461 filmskih predstav, ki si jih je ogledalo 42.600 gledalcev. Predvajanih je bilo 400 filmov o sodobnem nemškem kmetijstvu.

Gledališke predstave. Za včeraj napovedana premiera igre »Lažnivec in nuna«, ki jo je napisal Kurt Götz, je bila odpovedana, ker tehnično ni izvedljiva. Tako poroča mariborski dnevnik. Namesto te igre so uprizorili kriminalno dramo »Parkstrasse 13«, ki jo občinstvo rado obiskuje. S to igro je mariborsko gledališče gostovalo pretekli ponedeljek v Ptuju. — V Laškem so preteklo soboto uprizorili gledališki amaterji burko Mihec se mora oženiti« in spevoigro »Domovina, tebi ostanem zvest«. Za mladino v Laškem pa je bila v torek svečana predstava nekaterih mladinskih filmov. Ptujska gledališka družba je preteklo soboto prvič gostovala v Ormožu. Uprozirala je igro »Otrok iz zadrege«. Sledila bodo nadaljnja gostovanja.

Smrtna nesreča v Cmureku. Kmetovalec Anton Teichmeister je na dvorišču napregel dve kravi. Ena izmed njiju se je splašila in planila z vozom proti sadovnjaku. Gospodar je obvisel na vozu, ki ga je vlekel 25 metrov s seboj. Teichmeistru je počila lobanja in je kmalu po nesreči izdihnil. — 15. t. m. je bil v Cmureku pokopan veletrgovec in posestnik Jurij Fiedler, star 50 let. Pogreba se je udeležilo mnogo prebivalstva.

Iz Srbije

Vrnila se je nova skupina vojnih ujetnikov. Na velikonočno nedeljo se je vrnil v Beograd, sanitetski vlak, ki je pripeljal iz Nemčije 420 vojnih ujetnikov iz raznih jetniških taborišč. Vsi so bili poslani na zdravniški pregled v vojno bolnico.

Podraženi monopolski predmeti. S 1. aprilom t. l. so bile povišane cene tobaku in tobačnim izdelkom, cigaretnemu papirju, šibicam in soli in sicer stane: zetski tobak (20 g) 22 Din, savski 18 Din, za pipo 10 Din; cigarete Vardar (20 kom.) 50 Din, Drina 50 Din, Morava 30 Din, Zeta 26 Din, Ibar 22 Din, Drava 16 Din, cigare kom 5 Din, nikotin kg 500 Din, cigaretni papir knjižica s 40 listki 3 Din, škatlica šibic s 40 kom. 3 Din, kuhinjska in živinska sol kg 15 Din, industrijska 5 Din. Povišana je taksa za vžigalnike na 400 Din.

V Banatu sejejo ricinus. V Kikindo je dospela večja količina ricinusovega semenja, ki bo razdeljeno med tamošnje kmetovalce, da bodo posejali z njim 250 oralov zemlje.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik štev. 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z vštetо trošarino):

1. **Kruh** iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; **testenine** iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna **pšenična moka** 2.70 lire; enotna **koruzna moka** 2.20 lire; **riž** navadni 2.70 lire; **fižol** 6 lir za kg.
2. **Jedilno olje** (olivno) 14.70 lire za liter; **surovo maslo** 28.40 lire za kg; **slanina** soljena 19 lir za kg; **mast** 17 lir za kg.
3. **Kis,** 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. **Mleko** 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. **Sladkor:** sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. **Mehka drva,** razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; **trda razžagana drva** 40 lir za stot; **enotno milo,** ki vsebuje 23—27% kisline, 4.10 lire za kg.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 22. MAJA 1943/XXI.

.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 11.50: Vojaška ura. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Napevi in romance. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Klasični orkester vodi dirigent Manno. 13.30: Znane pesmi. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Andrej Jarc. — Operetna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 17.15: Koncert Kmečkega tria. 17.45: Pisana glasba. 18.00: Gospodinjsko predavanje v slov. 19.30: Poročila v slov. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 20.20: Pripombe k dogodkom. 20.40: Simfonični koncert vodi dirigent Petralia. 21.50: Wolfova glasba. 22.05: Orkester pe- vodi dirigena Angelini. 22.45: Poročila italijanščini.

„Jutrovi" oglasi so najboljši prodajalci in nakupovalci

Slučajno odkrita nafta

Sloveči francoski raziskovalec kultur in ras grof Gobineau se je mudil ob koncu aprila 1853 v mestu Baku. Hodil je po okolici, kjer so mu pravili, da hodijo Tatari v neko hišo k čudni službi božji. Njegov tatarski spremljevalec ga je neopaženo privedel v dotično hišo in grof Gobineau je videl tam čuden prizor. Iz kotanje je švigal velik plamen in Tatari so okrog njega plesali svoje narodne plese. Francoskega učenjaka pa niso toliko presenetili tatarski častilci ognja kakor dejstvo, da je črpal ogenj svojo moč iz skrivnostnega vira.

Po čudni službi božji so Tatari odšli. Gobineau se je pa začel zanimati za izvor njihovega ognja. In prišel je do presenetljivega odkritja. Blizu dotične hiše je tekla iz zemlje nafta in od njenega izvira je bila napeljana pod zemljo cev do hiše. Gobineau je odkril vrelec nafte v Baku. Tatari so uporabljali nafto za svoje verske obrede in njeno tajno so skozi stoletja skrbno čuvali. V interesu svojih kulturno zgodovinskih raziskovanj je hotel učenjak ohraniti to odkritje zase. Slučajno je pa zvedel zanj ruski guverner Wind. Takoj je poslal svoje uradnike v tatarsko svetišče in ti so ugotovili, da je goreča tekočina »silno vznemirljiva«. Rusi so se namreč bali, da bi utegnili Tatari med morebitnim uporom uporabiti skrivnostno tekočino proti njim. Guverner je poklical iz Petrograda posebno komisijo, ki je kmalu dognala, da gre za nafto.

Zgodovina bogatih vrelcev nafte v okolici Baku je znana. Pred 23 leti je segel angleški kapitalizem po teh dragocenih vrelcih, in jih začel temeljito izkoriščati. Angleški kapitalisti so zaslužili tu težke milijone.

Tašče v velikih časteh

Ravnanje in občevanje s taščami je pri mnogih drugih plemenih določeno po starih šegah in običajih. To velja posebno za pleme Gajcš v vzhodni Indiji. Olika zahteva, da zet ob vsaki priliki pokaže kako visoko spoštuje mater svoje izvoljenke. Vedno se mora zavedati, da je sam vseskozi v podrejenem položaju in pripravljen mora biti na vsako še tako težko ali umazano delo, če to zahtevajo taščine koristi, samo da nji ni treba delati.

Podoben položaj zavzema tašča pri sosednem plemenu Atebov. Tam ostane hči po možitvi v očetovi hiši. Možu dobi samo tu pa tam dovoljenje, da ne pride na takih obiskih vstik s taščo, ker je nesposobno celo govoriti z njo, tako je vzvišena. Mož morap red obiskom svoje žene previdno poizvedeti, ali je morda tašča slučajno pri svoji hčeri. Če je tam, ne sme k svoji ženi. Da bi pa opozoril ženo na svoj prihod začne pred zaprtimi vrati kašljati. Na ta znak se tašča umakne in mož lahko obišče svojo ženo.

Merjenje toplote z barvami

Zanimivo je, da se za merjenje toplote lahko uporabljajo barve, ki imajo to svojstvo, da se menjujejo, čim naraste toplota preko določene stopnje. Te barve so sestavljene iz raznih kovin, kakor iz bakra, kobalta, kroma, urana itd. To menjavo barvnosti v naraščajoči toploti je začela nemška tehnika uporabljati zelo uspešno, ko je hotela na zelo preprost način kontrolirati toploto raznih strojev ter njihovih sestavnih delov. Tako imamo navadne barve za merjenje toplote od 40 do 45° ter sestavljene barve za določanje toplote od 65 do 275°, nadalje pa še skupino posebnih barv za višje stopnje. Te zanimive barve se proizvajajo v prašku! Iz njihove mešanice se lahko napravi tekočina, s katero je potem mogoče pobarvati stroje ali njihove sestavne dele.

Knjigi o hrvatski glasbi v nemščini

Hrvatski profesor glasbe dr. Božidar Širola je napisal dve važni knjigi. V prvi je govora o hrvatski narodni glasbi, druga pa razpravlja o hrvatski umetni glasbi. Prva je že prevedena tudi v nemščino, dočim bo dr. Širola priredil vsebino druge knjige za posebno nemško izdajo. Izšla bo v založbi »Volk und Reich« v Berlinu.

Klobuk s poklopcem

Leta 1815 je izdelal prof. Schmitt v Freiburgu svojevrsten klobuk s poklopcem za zračenje. To je bil nekakšen mehaničen klobub, prikladen za vse letne čase. Ob strani je imel verižico, s katero je lahko človek poljubno odpiral ali zapiral oklopec, da je imel ob lepem vremenu zrak dostop do glave. Klobuk je imel obliko cilindra. Ob hladnem in deževnem vremenu je moral biti seveda oklopec zaprt. Ta patentni klobuk se pa ni obnesel in ljudje se niso mogli navdušiti zanj, zato tudi ni nikoli prišel v modo.

LEPOTNA PENA

SAXO BELL

pospešuje krvni obtok v koži

Vzpodbuja živahnejše delovanje kožnega tkiva

Saxobell

Vas bo pomladil

Dobi se v drogerijah in parfumerijah

Naročite se na romane

Dobre knjige!

Zahvala

Vsem, ki ste z nami sočustvovali in nas tolažili ob nenadomestljivi izgubi naše ljubljene soproge, mame, sestre in tete, gospe

Karoline Čebohin

soproge žel. uslužbenca v pokoju

se tem potom najiskreneje zahvaljujemo.

Posebno hvalo smo dolžni gg. zdravnikom, čč. duhovščini, darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki ste jo v tako častnem številu spremili na poslednji poti — Bog plačaj.

Sv. maša zadušnica se bo darovala v nedeljo, dne 23. t. m. ob 6. uri v župni cerkvi sv. Frančiška.

Ljubljana, dne 21. maja 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

✝

Umrla nam je naša ljubljena mama, stara mama, teta in tašča, gospa

Katarina Širok

vdova po zvaničniku drž. žel.

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, dne 22. t. m. ob 3. uri popoldne z žal — kapele sv. Krištofa — k Sv. Križu.

Ljubljana, Gorizia, 21. maja 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

A. ALEXANDER: 47

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

Vsi so krenili za uradnikom, ki se je držal zdaj nad vse slovesno. Kar najvestneje je preiskal de Woodovo kabino, čeprav ni prisojal dokazom, ki sta jih bila zbrala gospa Isacikova in njen sin, nikakega pomena. Okrvavljen žepni robec in pismo, ki je utegnilo biti ponarejeno, vsekako nista zadostovala, da bi omajala njegovo prepričanje o Huntingtonovi krivdi.

»Ta robec je vaš? Ste vi napisali to pismo?« je med preiskavo vprašal de Wooda.

Ta, ki se je bil že pomiril, je neprisiljeno odgovoril:

»Ne to ne ono ni moje.«

Hearn je jel brskati po kovčegu.

»Gospa Isacik,« je rekel, kakor bi mu slučajno prišlo na misel, »vedite, če bi bilo to... kako naj rečem? samo vaša mistifikacija... v takem primeru bi šlo za obrekovanje in za poskus pripraviti oblast v zmoto... Posledica bi bila, da bi morali za nekaj let v zapor...«

»Jaz?... Kako?... Mistifikacija?« Ženski je od ogorčenja zastala sapa. »Kaj vam hodi na misel? Najodločneje protestiram...«

Kapetan je končal preiskavo kovčega in se počasi vzravnal: v roki je držal nekaj, česar ostali niso mogli razločiti.

»Ne zamerite, gospa,« je rekel z glasom, v katerem ni bilo več čutiti podsmeha. »Rekel sem le tako... kot pogojno domnevo.«

Nato se je sunkoma obrnil in rezko dejal:

»Gospod de Wood, v imenu zakona vas aretiram: osumljeni ste, da ste umorili gospoda Manhattana.«

»Res me imate na sumu?« je prepaden vprašal de Wood.

»Da, gospod!« je Hearn z resnim glasom potrdil. »Tamle, v vašem kovčegu, sem našel dokaz, ki sem ga iskal že več tednov: čekovno knjižico gospoda Manhattana!«

»Kaj vem, kako je zašla v moj kovčeg? Ali ne bi bilo mogoče, da so mi jo podtaknili tisti, ki so iztikali po moji kabini? Sicer pa to še ne pomeni...«

»Pač, to pomeni marsikaj! Tisto jutro, ko se je zgodil zločin, še preden je tisk kaj vedel o njem, je bil ‚National City' banki predložen Manhattanov ček za šestdeset tisoč dolarjev, ki ga je brez oporekanja izplačala; šele pozneje so ugotovili, da je podpis na čeku spretno ponarejen. Z veliko težavo sem preprečil, da stvar ni prišla v javnost.«

»Oprostite,« se je oglasil Huntington, »kaj ste hoteli doseči s tem, da je ostalo to dejstvo skrivnost? Kakor hitro se je zločin razvedel po Newyorku, ni bilo po mojih mislih nikake nevarnosti več, da bi se morilec drznil predložiti nov ček.«

»Pač, taka nevarnost je vendarle bila, kajti ček s ponarejenim podpisom je imel številko 12964, med tem ko je bila številka zadnjega pristnega čeka, ki je bil banki predložen v izplačilo, 12961. Če bi ne bil nihče opazil, da je ček št. 12964 ponarejen, bi bil lahko morilec skoraj brez nevarnosti predložil v izplačilo tudi ostala dva čeka s številkama 62 in 63.«

»Vkljub vsem vašim razlogom sem nedolžen!« je v obupu zakričal de Wood. »Nikoli nisem vedel, da ta čekovna knjižica sploh obstoji, in še manj vem, kako je mogla priti v moj kovčeg!«

Hearn je samo skomignil in dal dvema svojih ljudi znamenje, naj odvedeta aretiranca.

»In zdaj, gospod Isacik, mi povejte,« se je nato obrnil k Wilburju, »kako vam je prišlo na misel, da bi utegnile biti v de Woodovem kovčegu skrite take reči?«

»Z materjo sva šla mimo kabine in videla...« je jel z vso odkritosrčnostjo razlagati mladi človek.

»Prav nič nisva videla,« mu je mati segla v besedo. »Wilbur je bil tisti, ki ga je mahoma izpreletela ta misel, kakor razsvetljenje iz nebes...«

»Kaj ste torej videli?« je znova vprašal Hearn, ne meneč se za gospejine besede.

»Nič,« je odvrnil sin in se boječe ozrl po materi.

»Saj pravite, da ste nekaj videli,« je policist nadaljeval, »pravkar ste rekli...«

»Tak nehajte ga že mučiti,« je jezno vzkliknila žena. »Nič nisva videla, prav nič, razumete?«

Hearn se je odpovedal nadaljnemu zasliševanju, videč, da ni vredno vztrajati: Isacikovka mu ni imela za kaj prikrivati važnih podrobnosti, ko bi jih bila vedela.

A v tem se je Hearn motil. Manhattanovi milijoni so Isacikovko neznansko vznemirjali, in bala se je, da ji ne bi šli po vodi, če bi povedala, da sta s sinom videla Huntingtona, ko je kradoma zapuščal de Woodovo kabino. Prepričana je bila, da se je zasebni detektiv vtihotapil vanjo z namenom, poiskati dokaze o de Woodovi krivdi; in zdaj jo je skrbelo, da je bil že pred njo v kabini.

Pozno zvečer se je »Izabela« vrnila v newyorško pristanišče. De Wooda so odpeljali v sodnijske zapore, ostale potnike in vse ladijsko osebje pa so najprej korenito zaslišali in nato izpustili.

Ura v nekem cerkvenem zvoniku je bila eno po polnoči, ko je Hearn vendar že lahko odšel domov; in ker se mu ni mudilo, je sklenil, da pojde peš. Na nekem križišču je zagledal Huntingtona, ki ga je čakal pri prehodu.

Kapetanu je roka nehote zdrknila v žep in potipala za kopito pištole; ta dotik ga je pomiril.

»Nu, kapetan?« je z rahlim podsmehom vprašal Huntington. »Ste še prepričani, da sem Manhattanov morilec?«

»Na žalost, bolj ko kdaj!« je Hearn z obžalovanjem pritrdil. »Da se točno izrazim: če niste ubili baš Manhattana samega, ste ubili njegovega — kako naj se izrazim? — namestnika. Ta je zdaj miren.«

»A zakaj ste potem aretirali nedolžnega človeka?« Huntington je bil videti začuden. »Če pomislim, da bo po tem takem dediščina prišla Isaciku v roke...«

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani